

Fragment of text from the adjacent page, showing the right edge of the page with some faint, illegible characters and a vertical line.

2. 11
Iac. Typotij Orationes III.

I. AD CHRISTIANOS.
2. AD REGES ET PRINCIPES CHRISTIANOS. III. AD IMP. RODOLFVM II.

Vt Christiani à se mutuo in Turcarum Tyrannum arma conuertant; opus quippe est concordia: deinde societate. Quæ si à Christianis impetrari posset; Imp. Rudolfo certa spes foret victoriæ.

Litteræ binæ.

1. *De Mahometis III. morte & inauguratione Mahometis III. nec non de victoria Sigismundi Transylvania Principis. Vbi Turcas vinci posse ostendimus.*

2. *Contra Rumusculos, & benè sperandum de Victoria.*

OPVS DED.

Fortunatissimo & fortissimo Duci D. Mauritio Comiti Nassouia.

FRANCOFVRTI

Ex Officina Typographica, Iohannis Kollitz, impensis Pauli Brachfeldts. 1595.

2.

AD CHRISTIANOS
AD REGES ET PRINCIPES CHRIS

TIANOS. H. AD. IMP. ROBERTVM II.
Christi in hoc mundo Tyrannus
concordantibus quibus est concordia deinde
tunc. Quia si Christiani imperant
liberum hominem contra liberos
improbat.

Litterarum.

1. In nomine illi mare & imperatoris
deus regis regni imperatoris
2. Constantinus & imperatoris
3. Constantinus & imperatoris
4. Constantinus & imperatoris
5. Constantinus & imperatoris

FRANCOVIVII

Ex Officina Typographica Johannis
Francisus M. M. M. M. M.

ILLVST. PRINCIPIAC

DOMINO D. MAVRICIO PRINCIPI
AVRAICO, COMITI NASSOVIAE CATT

Elebocorum, Marchioni Veeri, Vlyssipolis, Gubernatori
& Duci exercitus Geldriae, Hollandiae, Zelandiae, Frisiae

~~Cecidentalis~~, Zuthfaniae, Ultraiecti & Transyl-

uanæ ditionis, Praefectoque classis, Do-

mino suo clementissimo

Iac. Typotius

S. P. D.

Um mihi nihil sit aut vlli esse debeat Christi-
ana Rep. carius; ad Philippum Hispaniarum
& tot regnorū Regem, pro patria orationem
scripsi: quod huius motu, illa turbetur: non v-
tilem magis patriæ quàm regi. Edamq; cum
videbitur tempestivum. Nunc edo orationes tres Turci-
cas, quæ sunt eiusdem omnes argumenti cum illa, id est,
vt Christiani à se mutuo in tæterrimum Turcarum Ty-
rannū gladios conuertant. Singulas singulis aut publicè
aut priuatim dedicaui. Opus ipsum triforme Illust. Exc.
V. nuncupo Magnanime Princeps: quod genus clarissi-
mum, longè clarius fortuna illa & fortitudo militaris
reddat: nec minus abs Illust. Exc. V. quam ab vlllo princi-
pum quies patriæ, & felicitas Christiana dependere vide-
atur. Vtinam ô Principes mitescere animi vestri, & in
Christo coniungi possent. Quod si in orationibus aliter
ego, quam alius quispiam sentiat: ne, qui suam defendit,
mea libertate offendatur. Nam ego isthîc sentio inutuli
bello pacem esse anteponendam: hîc quæ contra hostes
arma accepimus, non esse in mutua viscera impiè con-
uertenda. Illust. Exc. V. benè feliciterq; in Christo valeat.
Anno Domini 1595. Martij 27. Francofurti ad Mænum.

Magnanimi Principes ac Domini, D. Principes Sacri Romani Imperij, Domini mei clementissimi. In hac publica Christianorum calamitate & sollicitudine vniuscuiusque, ne solus nihil agerem, ad mutuam societatem omnes, & belli necessitatem cohortor. Quae ad omnes pertinet, quotquot Christiano nomine censentur, vobis ~~concedo~~ dedico: tum quod incendio proximi sitis, tum, quod imperij & natalis soli peculiarem, vt par est, curam geritis. Quanta laus sit placuisse viris Principibus, non addo, quanta vtilitas, si quem, haud me latet. Nullius tamen magis, quam Principis principum Christi gratiam capto. Vobis Christi gloria, cuius gratia, e grege hominum, homines vos exemit: & salus patriae, in qua, cum honore potestatem estis nacti, proposita est. Si ego oratione nequeo, Christus vos in concordiam restituat, & contra ter sancti nominis atrocissimum hostem armet. Francofurti ad Manū. Idibus Aprilis, Anno salutis nostrae 1595.

Reip. Christianae & S. R. Imperij

Obseruantiss.
Iac. Typotius.

Iac. Typotij Oratio I.

DE O immortali quis obluetabitur, Mortales? Quid, mortales & D E I immortalis perduelles, nimio plus extimescitis, Christiani? Quis vos o non Christiani a nobis & vobis disiungit? ac quemadmodum corporis eiusdem artus lacerat, diuellit, dissipat? Hæc nostra tabes est, & totius cladis nostræ causa. Quamobrem vos appello, quos in eandem societatem, & veræ beatitudinis compaginem, S. Spiritus concordia alior & auctor conuocauit, & quo nomine appellem vos, nescio. Immortales non estis, qui nati estis. Mortales ipsi vobis non videntur, qui, vt nunquam morituri, viuunt. Quis vos Christianos censeat, qui non estis Christiani? Christi nomen placet. Audio & gaudeo. At si vnicuique nostrum, Christi nomen placet: suaue enim & melle dulcius. ita animi dolores lenit, & curis leuat, quoties animum subit, quid vita Christi, quid doctrina vlli displicet? Salutaris hæc est: illa vero Canon regulæ conformis. Nulli Christianorum non probatur cum pietas Christi, tum disciplina: audio enim indignantium mihi fremitum, quanquam caritatis exemplar Christus, a feritate nostra & discordia multum differat. Si nemo est vestrum, qui non laudet nomen, ac celebret institutum Christi; quid non cum laudatione Christi, insistimus vestigijs Christi? neque enim me a vobis segrego Fratres. Homo sum, & non tam generis, quam erroris humani consors. Auocat me sapius: & aliquando fortasse, vestrum aliquem, a Domino Deo meo, quæ, non dico amentia: quanquam amentis sit, scelere mentem polluere, nefaria, aptius furori non inuenio nomen, libido. Quid facio Christiani? non quæro, quid facitis o Christiani non Christiani. Quoties facio, quod animo, cupiditate enormi aliqua inflammato collibitum est; toties non facio, pro dolor, quod Christus fecit aut docuit.

Iac. Typotij Oratio I.

Me miserum. Atque utinam ego solus forem læsæ Maiestatis Diuinæ reus: stolidi enim est, aliena calamitate, in luctu, animum delinire. Sed vereor, & multum quidem vereor: ut mihi multi sint, & nimis, proh pudor, multi hoc, quo grauius nullum est, malo non intacti. ^{Variâ in dies} Vnicuique nostrum, in horas eueniunt, funesta, dira, horrenda, quæ, vita integra, non euenirent: iustus enim est Vniuersi Princeps. Cum igitur vnusquisq; nostrum subiaceat ærumnis; nemo est liber à crimine iudicandus. Quid ago? Exprimit omnibus confessionem veri, mens obliqui conscia nequis mihi succenseat me castiganti, & in scelerum socios inuecto. Erumpit enim vera vox: & feruus peccati, liberè dicam, peccaui. Utinam non peccaremus. Nam ô Christiani, quotus quisque viuuit Christianè? Habetis confitentem reum: & quis se iudice absoluitur? Expiantur itaque non tantum priuatim, sed & publicè peccata nostra Christiani: quanquam enim plectantur quandoque insontes: quod virtus duris rebus, melius, quam prosperis inclarescat; plerunque tamen poena adæquatur delicto, si omninò adæquatur. Euertuntur domus: quatiuntur vrbes: labuntur regna: tentantur ciuitates: Resp. mutantur: Christiana societas disrumpitur: terrarum orbis nutat, & cœlum deniq; minatur ruinam. Quæ scelerum poena est, quam nostra & parentum nostrorum non vidit ætas? Non est tamen ea: quam licentia ista pereundi, perdendique omnia meretur. Misericordia Dei est: quidquid nobis reliqui est. Hoc cœnum, terram calcat, & Dei regiam contemplatur? nec sceleri dehiscit terra? aut impium caput, fulmine, Deus iustus ferit? Mansuetudo Filij mitigat iusticiam Patris. Quod si iustè, quàm æquè mallet agere præpotens ille vindex, cuius nutu omnia gubernantur: non excidio gentis, at incendio, quem habemus, globi, peccata delerentur, & pulchra

Iac. Typotij Oratio I.

chra hæc machina, Luminibus distincta, motu varia, visu stupenda, in antiquum chaos dissolueretur. Memor sui, id est, lenitatis suæ Deus, quæ non probat, mutat, quæ manuum admittunt, sanat: ad vrendum aut secundum tardus accedit. Nec eam Medicus corpori vnius curam impendit: quam operam Deus adhibet curationi omnium. Teneros & molles animos animat successu rerum: constantes exercet vtraque fortuna, sæpius aduersa, auersos ab omni humanitate, & sibi temerè oblucentes, qua hi-ant, cupiditati permittit. Hoc videre est in vita priuata: in Rep. multò spectatius est arbitrium Dei. Ordo in primis in tanta hominum colluie, à Deo est, & quis, si non Deus Magistratum instituit? certè non nisi prouidentia Dei, homines à se mutuò dissentientes, in mutuam societatem consentiunt. Aut censebimus calida cum frigidis, in mundi fabrica, esse tanto studio atque industria à Deo coalita? neglectum compaginis humanæ vinculum? Si Deus concordie auctor est: non enim vult dissipari, quæ colligit, discordie causa, peccata sunt: quæ Deus vetat, & proportionem diffuunt, in qua velut in cardine res Mortalium, adiungam & Immortalium versantur. Hoc intelligit, qui vices Dei gerit, Magistratus: & pro tribunali iudicat. Si iuste, bene est: quamdiu enim iuste, tamdiu tranquillè gubernatur Resp. nec suauior est vllus vocum contentus, quam iusti harmonia. Iam Magistratus sæpe fallit & fallitur: laudaturque magis, quam colitur iusticia. Suscipit igitur, tutelam iusti, 'D E V S: & armis abs opprobrio Leges vindicat planè vt Medicus: qui acria expedit, postquam mitia remedia, vulnere nequidquam applicauit. Hoc in aliorum Rep. spectare lubet: in nostra iuuat nec ad voluptatem oratio comparatur.

Quo

Iac. Typotij Oratio I.

Quo tempore Carolus V. Imperator, imperij & regni insignia deposuit; Reip. fortuna erat nō iniqua, & paullo post, quies. Subsidere bellorum impetus scilicet consueverunt, & nihil violenti est, aut potest esse perpetuum. Lasciure paulatim animi, vt in pace sit: nec quietem ferre, vt impatientes sortis sumus, fluentibus ad libidinem rebus. Perturbatis animis, turbatam esse Reip. faciem mirari non debemus. Hoc prudentes viri satis admirari nequeunt: motū non sedari, qui tot Reges ac Principes perdidit: tot regna ac ciuitates, viribus & viris exhaustit: Rēp. Christianam denique vniuersam labefactat, quid sedari dico? Multi sunt, qui Remp. malè motam impellunt: ac quasi non satis sit domi virium, teterrimum Turcarum tyrannum accersunt. Hos optimus quisque execratur. O Christiani, cum hoste nominis, pietatisq; Christianæ, fœdus feritis? nec vobis, IESV CHRISTI in mentem venit, in cuius verba adacti estis sacramento? Miseret me vestri, o Christiani iam non Christiani. Potentior hostis cogit. A Deone vt desciscatis? Integra religio est, quī, si mens fœda? Nec Turcis sunt, contra Deum vires. Libertas defenditur Deus non oppugnatur. Quid sceleri prætenditis? Deo certè nemo potest resistere. Verūm qui Turcas in Christianos ciet: nonné Christi gregem dissipat? antiquat nomen? Hoc enim Turcis propositum est. Res nostras, aliorum ruina confirmamus. Nunc demum audio, quæ vobis caussa sit cum Turcis coniurandi & eò magis miseret me vestri, Mortales: quid enim Christianos dicam, qui res caducas, fragiles, fortuitas, cum beatitate Christi commutant? Breuis hæc vita est: & vt vt longæ, extremum est mors. Quò ruitis? Animæ salus, animum ægritudine laborantem non tangit. Tangit tamen fama. Esse, qui rem Christianam Turcis prodant, fama est, & hæc fama in litteras referetur, cum infamia nominis vestri

Iac. Typotij Oratio I.

stri indelebili atque sempiterna. Hoc mihi cogitatote: quoties in Christianorum perniciem, Turcas, quasi dormitarent, nefario consilio incitatis. Quod si nec fama nominis terremini: quam nemo sapiens vnquam contemplit; fugere vos non potest: quid velit Turcarum Imperator. Hostes nostros, nobiscum euersos vult. Rectè diuinatis: quia non tantùm vobis assentitur in ruinam Cæsaris & Regis Catholici; verùm etiam vos, cum omnibus Christianis, fractos mutuis viribus, tyrannidi suæ destinat. In tempore obsistemus nimie cupiditati. Quo, amabo, tempore? Debilitata Austriacorum potentia. O imprudentes, non miseros tantùm? Austriaci pro salute Christianorum, terra marique excubant. Quemadmodum igitur ouem lupo, intra fauces, manifestè tradit, qui à grege opilionem amouet; ita Christianos, Turcarum furori & immanitati exponit: qui potentissimos Monarchas à gubernaculis distinet, atque remoratur. Nec facile vobis erit potentiam lege firmatam & successione validam infringere. Bregatium Turcarum est. doleo & mecum dolet optimus quisque Christianorum: à natura enim videbatur obiectum libidini Barbarorum. Sed deditione, ad quam, præsidij præfectum, non virtus Turcarum compulit. Et si quid aliud in Hungaria, hoc bello Turca occupauit: quid enim vulneri manum admoueo? Sinon Bassa emit, vt mercatorem decuit, non expugnauit, ne plus iusto tribuatis robori Turcarum. Atq; vt infringi possent Austriacorum vires, an hoc sit è Rep. Christiana, videndum est Christianis. Nam sine maxima rerum omnium mutatione, quæ leuioribus in caussis, prudentibus viris suspecta est, ne imperium quidem iamdiu in vna familia inueteratum, ad aliam transferri potest. Quid de hæreditario in regnis iure dicā? quod violari nec potest, nec debet; si non Maiestas simul diuina violetur. Sed

B quoni-

Iac. Typotij Oratio.

quoniã inuidia alienæ sortis vos occæcat, esto. Liccat per Deum & homines, ad alios principes deferre axioma imperij, & tot regnorũ fasces: Nam qui partiuntur inter se regna, & vrsò nondum prostrato, pellem diuidũt. nihil aliud volunt istis, quibus nunquam vestientur, exuijs, quam per partes opprimi à potentiore hoste. Liccat, inquam, quod nullo iure licet; quæ tandem familia est generosior Austriaca? non dico genere tantum. at genere & virtute. Non enim reor plebem alicubi odio Principis non boni, ita à Principe etiam bono abhorrere, vt licentiam viuendi optet: quæ tam corruptis moribus diuturna esse non potest. & semper definit in tyrannidem. Tot seculis multa, quæ laudaueris, nihil ferè quod reprehenderis, in summa Austriacorum potestate, quæ rarò alibi moderata est, potuit inueniri. Nostra ætas in Principum aliquem detonat. Si verè, non videtur Principis at temporis vitium. Magna quippe est, & semper fuit Austriacorum lenitas, vigilantia, pietas. Non dico, religio: suam .n. quisque religionem mordicus defendit, alienam non ciuili animo oppugnat. Pij fuerunt & sunt erga Deum: in societatem lenes. Pietatem testantur magnifica templa & varia Xenodochia. Lenitatem vrbes & orbis. Quid lenius Carolo Quinto in victoria? quid eodem militiæ ac togæ vigilantius? Eadem laus Maximiliani Primi extitit. Maximilianus Secundus omnem temporis memoriam mansuetudine superauit. Rudolfo Primo multæ ciuitates immunitatem, multi Principes, varijs eiusdem familiæ Imperatoribus, referũt dignitatem cum omnibus fortunis, nisi planè ingrati esse velint, acceptam. Qui nunc rerum potitur, Rudolfum Secundum vobis non commendo. Benignitas est, & bene de omnibus promerendi studium, à quo etiam inter hostes laudatur. Cuius iam animi est nec secundis rebus efferri, nec desperare aduersis? Qui autem

Iac. Typotij Oratio I.

autem calumnijs maleuolorum expositus est, Philippus, Hispaniarum & tot regnorum Rex, munificentia, omnium animos occupauit. Præterea Ferdinādos Fredericos, numina non nomina: quis enim tantæ virtuti verba adæquet? Cum his principibus viris, verè viris & principibus comparate eos: qui scelere occupant Tyrannidem: qui potestate insolescunt: qui fana diripiunt: qui Deum non metuunt: leges vincunt: & arbitrato suo arreptum gubernant imperium. Nam quotquot legitimi Principes sunt & hoc nomine non indigni: hi omnes ferè aut affinitate coniuncti sunt cum Austriacis: aut maternum genus abs Austriacis deriuant. Sigismundus potentissimus Rex Poloniae & Sueciae tum Austriacus est auita stirpe: tum consortem regnorum habet Annam Austriacam. Potentissimi Principis D. Caroli, Ducis Sudermanniae Nericiae & Vermlandiae, Principis & Proregis regni Sueciae vxor Christina Dux Holsatiae inter auas, Austriacam recenset. Eadem fors prioris coniugis, Palatinae Comitissae fuit. Dies me deficeret, si Principes Germaniae & Italiae omnes recensuero. quid ocio vestro abutor? Omnes sunt, cuiuscunque tandem riui, eiusdem fontis. Cum Burgundiae Ducibus affinitatem olim contraxere Borbonij. vt inter quos iam bellum est, sanguinis quaedam coniunctio sit. Carolus Dux Burgundiae, cognomento Audax Britannam vxorem duxit: & Regem à suis eiectum in Britanniam reduxit. Ita clarissimus quisque Regum ac Principum Germaniae, Italiae, Galliae: non Poloniae tantum & Sueciae Rex ac Princeps, Domini mei clementissimi, genere cum Austriacis, quibus nunquam senescens Burgundiae gloria qua nulla in orbe terrarum, fuit rerum gestarum laude villo vnquam tempore, ne Heroico quidem gens clarior fortunatè inserta est, quin & beneficijs constricti sunt. Et

Iac. Typotij Oratio I.

que, malum, hæc dementia est, quibuscum sanguine coniunctus sis quibus fortunas aut vitam debeas, horum regna inuadere? populari agros? vrbes euertere? appetere sanguinem? Fuit, ea vesania Tyrannorum olim nullos magis, quam propinquos insectantium: a qua principes Christianos imprimis terfos, velut ab insigni macula, peruelim, Austriaci profecto à tanta feritate absunt plurimum: nec innumerosa sobole Maximiliani II. vllum odium tumet. Prægraues forte alijs sunt, & vt magnæ potestates, omnia appetunt. Bona verba. Philippus in Anglia vixit, pœnè priuatus. Erat maritus Reginae Mariæ, non Rex, inquires. Hac tamen qualicumque conditione, Elizabethæ, quæ nunc regnat in Anglia, vitam seruauit, placata vxore: & primores Anglorum non seruili obsequio, sed mutua beneuolentia, sibi obstrinxit. Regno à patre accepto, non est elatus fortunato belli successu: at Gallo petenti pacem dedit & quemadmodum comœdiarum rixæ in nuptias desinunt; ita connubio bellum finiuit. Nulla erat armorum causa, immò permagna. Iacet etiamnum inultus Carolus Audax Dux Burgundiæ: & Galli in aliena victoria, ducatum Burgundiæ occuparunt. Hoc argumentum sit moderationis Philippi: quem omnium dignitati atque possessionibus inhiare, multi criminantur. In Galliam misit exercitum subsidio Regibus frequenter. Misit & Catholicis auxiliares copias. certè vt suis sua quæq; factio, cum ante regnandi causa, Dux Andegauensium in Belgium venisset. Quid Gallia cum eo Rege iniuriarum agit, in quem prius extitit iniuria? Iam non regnandi, at socios defendendi causa, ex fœdere, Alexandrum Parmæ Ducem in Galliam amandauit. Mutato rerum statu, non diducit præsidia. Audio sed Henricus Gallia & Nauarræ Rex, Cameraco non contentus vicini

Iac. Typotij Oratio I.

nis bellum minatur: & Regina Angliæ, cupidè hæret in visceribus Zelandiæ. Peccandum nõ est exemplis. at quo te obligas, crimen in alio reprehendere putidum est. Ego non ita nuper ex regno Sueciæ veni: non è concilio Regis Hispaniarum. Verùm, haud dubito, restituet iustis dominis sua Rex: si sua, ab iniustis possessoribus eadem lege receperit. Armato Regi Principes & subditi non videntur fidere. Belga sum & patriæ amantissimus. Cæterum quid arma retinemus? quæ regi eripimus. Nostrum erat leges accipere non dare. Quandoquidem mutata conditio est, leges offeramus, sed ne Nemesis improbet, non iniquas. Tempus designetur: quo omnes abs armis discedant. Hoc, quibus probem, nescio. Aut ratio aut necessitas, eò omnes coget. Bellorum omnium, non ciuilium modò pax est finis, vt motus quies. Non facile est militem à bello ad pacem traducere, concedo, præsertim Belgam: quæ caussa fuit maioribus nostris, non temerè armandi plebem. Quin & cataphractis Equitibus serò stipendia annua & inuitis pœnè Ordinibus, constituta sunt. Bellare lubet. est, vbi licet, si libet. Vbi? quæritis. In Italia & Hungaria: vtramq; enim suam ducit Turcarum Tyrannus. nec alia breui erit Italiæ, quam Hungariæ conditio: nisi arma & animos coniungatis Christiani. Germaniæ nihil mali ominor. Discordia nostra, Oriētis Imperatori, ianuam aperit, ac totius Occidētis imperium, & nisi mores mutemus: discordia enim animi, vt principio orationis sum questus, alit Reip. discordiam, qui nunc seditio- ne & seditiosis nominibus distinguimur, cogemur simul omnes, quod omen Deus, qui potest, auertat sub abominandam seruitutem Turcarum. In fabulis est rana, ignauiæ Regis pertæsas, à Ioue successorem postulasse: suffe- ctamque Trabi ciconiam. Fabulosum non est, Constan- tinopolitanos vrbe & imperio expulisse Balduinum Flā-

Iac. Typotij Oratio I.

dria Comitem, in cuius sanguinem Austriaci, per ostia Burgundiaë influxerunt. nec sero post redactos esse in potestatem Turcarū: Et quibus iam exosa est Austriaca clemens gubernatio: his imminent Turcæ. quibus, vt de religione taceam, nihil immanius, nihil atrocius, nihil inhumanius. Hi sunt milites. quis iam ipse, qui tantæ feritati imperat? Nō quæro quis iam de nobis triumphet? Fortuna enim & mores diuersorum diuersi esse possunt & scelerent. Quisquis Turcarum imperium suscipit, is more à maioribus accepto, parricida est: & à propinquorum cæde, vt de successu iudices, regnum auspicatur. Deus bone: quo enim te alio nomine venerabor? concionem hanc supplicem supplex adduco: pauci enim sunt, qui Patri tuo nequidquam repugnant: multi, qui de diuinitate tua, & doctrina piè sentiunt. & ante thronum Maiestatis tuæ mecum prosterno. In quanto vitæ, & quæ vita potior est, salutis discrimine versamur, te non latet. Vides vt bellis ciuilibus iuxtà atq; externis. Resp. nostra aut verius tua dissipetur. Nostro scelere ruimus. Fateor. & quoe deprecamur, imprecamur nobis mutuò exitium. Sed hæc nostra siue debilitas est, siue prauitas. Tuæ potentiaë est est, labentem rerum nostrarum statum restituere: tuæ bonitatis est, nostris malis in tempore mederi. Ferocit Turcarum barbaries, & in te blasphema inuehitur. Iusticiam Patris tui, vires suas ducit. Te non posse, qui noluiti nobis subuenire propter peccata, iactat. Nec Turcarum modo, qui nomini tuo ter sancto bellum indixerunt, hic furor est. sed nostrorum etiam multi fortuna religionem imprudenter ponderantes de tua pietate, quæ se ipsi contenta est, impiè sentiunt. Hinc transfugæ illi quorum armis petimur: quemadmodum suis ipsæ pennis auerconfiguntur. Nec enim ita ambitio quenquam demeritat, vt quamdiu in te spem collocat, extra Ecclesiam fi

gat

Iac. Typotij Oratio I.

gat sedem fortunarum. Cum igitur non vita tantum nostra periclitetur, quæ tibi morte constat; verum nominis tui, quod toto celo & terra celebre est, laus ac gloria violetur: ~~tempus est~~, tempus est, vt pereuntes abs interitu vindices: & cladibus nostris in hostes auersis, nominis tui diuini decus, à conuicijs & blasphemia barbarorum hominum liberes. Quod vt facias, & quidem extemplo facias, te supplices etiam atque etiam vehementer rogamus. De Turcis dicere ceperam: & Christi opem implorauimus contra Turcas: Dei contra homines. nihil addam amplius. Bene est, iacta sunt fundamenta defensionis meæ. Quamobrem bono animo estote Christiani: qui verè estis Christiani. Deo immortalis, Mortalium nemo potest resistere. Deo igitur duce superabimus inimicos & perduelles Dei. si volumus. Volumus; volumus. Accipio omne, & piam voluntatem DEVS comprobet. Victoria nostra est: si volumus. Quid ni vellemus? Noui salubriora sapientium concordiam, eundemque consensum. At non satis scio, an me omnes intelligant. Velle enim debemus, quod Christus vult. Vult autem societatem non seditionem: amorem non odiū: pacem domi non bellum. Non enim fortitudinem damnat pugnantem pro æquitate, vt nonnulli contendunt. sed ornat successibus & euētis stabilit. Quin & natura docet, quod iure nequis, id armis repetas, brutaque animantia, quorum natura integra est, vim vi repellunt. Verum enim uerò si pacem nobis inter nos cōmendat Deus: bello nobis cum hoste non interdicit; si non nostri, amore saltem Christi, in mutuam societatem maturemus. quanquam & nostra plurimum referat, pristinam restitui in Rep. cōcordiam. Nam si quid mali hominibus vnquam accidit: quid autē non accidit Indies, miserrimo Mortalium generi? id omne auget in horas discordia, & ciuilis rabies exasperat.

Rerum

Iac. Typotij Oratio I.

Rerum quærendarum magna difficultas est, longè maior
conseruandarum. At postquam belli ciuilis buccina in-
sonuit; clauduntur, aut diripiuntur tabernæ: agri vastan-
tur, nō coluntur: honestatis studia deseruntur, non exer-
centur. Iusticiū iusto pioq; bello indicitur quoq;: sed in
illa quiete, suæ quisq; domi tutus est. Hosti cōmunib. ani-
mis & viribus resistitur. Virtutēq; admiratur hostis, nō ci-
uis tantum colit. Hic hostis extra vallum est: istic intra e-
osdem parietes, quo metu? quo periculo? Non contuber-
nium: non amicitia: non sanguis: non virtus: non ipsa de
qua agitur, religio, alterum ab altero defendit. Vbi spes
prædæ ibi fat causarum belli. Atq; hæc indies vnicuique
impendēt. Nec innoxio viatori parcitur. Si iustitia armis
defenditur, quid arma geruntur iniustè. Conticescunt
inter arma leges. At legūlator Deus, querentium voces
clarè exaudit. Et bellos belli duces, mutuis vulneribus
confectos, quocum colludunt, hosti obijcit. Macedones
Græcis post sociale bellum, liberè imperarunt. Et Roma-
ni Macedones in partes diuisos facilè oppresserunt. Ro-
manos Gothi & Heneti, imperijs distinctos inuasērunt.
Turcas Græci iam Christiani, quasi viam nescirent, in
patriam manu adduxerunt. Vos tamen, quorum exitus
pertimescitis, eorum facta cupidè imitamini. O miseros
vti querebar ante & imprudentes. Non iam de ignomi-
nia ago, à qua generosa mens abhorret. Agitur de salute
vestra & libertate. Quorum oportebat in sempiternum
tempus, fundata esse Reip. seruandæ consilia: hi posteros
Turcis dedunt in seruitutem. O labem nominis? ô cla-
dem gentis? Nec ipsi extra discrimen sunt, vt prius asse-
verabam: Barbari enim torrentis instar, dicto citius om-
nia peruadunt. Et vt torrens imbre auctior, depressa quæ-
que inundat; ita sisti non potest, vbi semel inualuit Bar-
barorum effrenata cupiditas. Cum Seruiæ Despota erat
quondam

Iac. Typotij Oratio I.

quondam Turcarum Tyranno affinitas, non societas tantum. quæ quoniam focerum tutata non est, aduersus generum; neque vos defenderet aduersus successoris libidinem vlla fœderis religio: si quod Deus non vult, vos expetere videmini, Austriacos, qui in statione sunt pro Rep. Christiana, loco depelleret, & claustris imperij submoueret. Nunc Turcas formidamus: quantò magis formidabiles subacta Italia? euersa Germania? Animaduertitis, quanto in periculo, non posteritas modo vestra: sed & præsens rerum vestrarum status versetur. Per Regem Hispaniarum, alijs regnare licet. Sub Imperatore multi regnant. & quidem beneficio Imperatoris, operæ Hispaniarum Regis non pauci regnant. etiamsi Regis nomine non omnes salutentur. Tyrannus Turcarum, vni censet in terris imperium deberi: quemadmodum vnus est, qui cœlo præsidet ac superos gubernat. Et sese Deo, cuius Filium oppugnat, petulanter confert. Imperia Orientis & regna omnia conculcauit. Venetis & Rhagusijs, grandi ære libertatem vendit. Si hoc est vendere: & non modo omnia violentiæ opportuna inuadere: verum vt Thessalocensibus accidit, libertati postquam tributo, veluti iugo assueuerint, terra & mari imminere. Non fert ciuitates aut dynastias. Omnia vnus sibi vendicat. Bassa Sokastri, & si quæ alia, tyrannidi famulantium nomina sunt. Herus enim est vnus omnium: & quia herile Turcarum domini imperium est; vnus omnes Turcæ, serui sunt. Quantò iniquior conditio Christianorum, quos dira necessitas, mancipijs istis mancipat? I nunc & Ottomanos mihi cum Austriacis considerato. Ego Christianos cum Barbaris: Principes cum Tyrannis: feritatem cum humanitate, vobis sub aspectum non adduco: nec fas est, & lucet ipsa per se dissimilis similitudo. Vindictæ fortassis spes intercipit lumen: nec patitur discrimen cer-
C ncre

Iac. Typotij Oratio I.

nerere. Satis constat inimicitias amicorum, & coniunctissimorum hominum, si quando amicitia læditur, grauissimas existere: quod læsi sint ab his, à quibus minimè oportebat. Verum hoc pauci cogitant: vtri competat, iniuriarum actio. Fieri herclè plurimum solet: vt qui maxime iniurius est, de altero nihil mali merito grauissimè queratur. Hoc autem iniquum est: vt omnis honesta ratio est Principi, si laceffitus sit, expediendæ salutis, dignitatisque propugnandæ. Queruntur Bataui & Britanni, Principibus suis percussores submissos. Ego factum nec diluo: Princeps enim Aulicus glande ictus in socia vrbe cecidit. nec probo: quanquam enim ita in Attrebaten quondam socium pugnarit C. Iulius Cæsar; militis non sicarij, operam Principi commendarim. At quæ caussa fuit his, qui Philippo regi à consilijs sunt, transeundi in mores Paganorum? Nam Philippi indoles non modò à crimine: verum etiam à suspitione criminis libera est. Nihil crudele in mansuetudinem Austriacam cadit. Angliæ Regina, audiet à me sine contumelia: quod sibi ipsa laudi ducit. Si non belli ciuilibis fax est; toto hoc bello, Regi Hispaniarum, virili animo aduersata est. Nec de Principe Aulico alia referam: quàm quæ Comes Mauricius non modo refert, sed imitatur. Multas ciuitates ad defectionem compulerat Princeps. Fortiter Regina & Princeps, quam prudenter, qui in Rep. versati sunt, mecum vident. Dulcis si apte natura libertas est: quam si qui Principum nimis defendunt, se ipsi offendunt. & populo vngues ostendunt, quibus regna funditus euellant. Sed Regem Hispaniarum, quod tum ipsis erat propositum, ab alienata florentissima Belgij parte ad has necessitates, non absque maximo Reipub. Christianæ detrimento compulerunt. Et miramur Hispanos Regi suo auctores esse, iniurias vindicandi? Mihi quidem non placet eiusmodi vindictæ

Iac. Typotij Oratio I.

dictæ ratio. Verum, qui alijs vim inferre non dubitant; nimium ne querantur illatam. Hoc hac in caussa potius secum statuunt: Christiano gloriosius esse, ferre, quàm inferre iniuriam. Quin & magno animo, non tantùm Christiano laudabilius olim visum est, iram refrenare, quàm hostem vincere. Si maior est auiditas vindictæ, quam quæ ratione sedari potest: seruate modum, ne qui maximè potest, stultam Deus comprimat iracundiam. Non enim solus Ajax Sophoclis, in gregem exequitur: quod in Græcos, Græcorumque duces statuerat: & tandem quam socijs, nequidquam intentarat, necem sibi ipse consciscit. Sed multi passim pereunt: qui alios perditos aut euersos volunt. Eteocles & Polynices se mutuò trucidant. Pompeium Cadmæa victoria Cæsar vicit. Quid fabulis immoror? aut ex Historijs eruo exempla? Nostra ætas habet: quæ posteris suppeditet. Nullum tamen improuidæ vindictæ spectrum lucidius est, Henrico Tertio Galliarum Rege, postquam Guisiorum sanguine cruentasset manus, à Monacho, insigni astu, interfecto. In hunc oculos conijciant: qui quærunt, quos perdant iniuste: vt iusto Dei iudicio malè pereant. In discordia nihil vlli est tuti: quibusque hostis sæpè parcit, Regibus sua quoque regia hostilis est. Nec liberamus nos a stutum ipsi domestico, externæque cladis caussa, malo? O nos miseros & imprudentes? Repeto idem cum maximo animi mærore sæpius. Romani ad comprimendam seditionem domi, bellum foris excitabant. In nos Turcæ debacchantur, nec sapimus. Quid superest? vt quia nec nostro nec alieno malo sapimus; nostro exitio posterum, in Republica meliùs gubernanda informetur: velintque, quod DEVS vult. vult autem, vt prius dicebam, Reipublicæ salutem & vniuscuiusque nostrorum. quæ cum discordia non est, nec fingi potest, Deo aduersante.

Iac. Typotij Oratio I.

Ditata est hostium manubijs Anglia. Sed Gallia ex sanguis est, & redacta ad egestatem. Batauis bellum quaestuosum est. At sociales prouinciae, in magna miseria sunt atque calamitate. In Italia & Germania etiam aluntur & occultantur simultates. Hoc capitaliores sunt, & non iero in mutuum exitium, maiori impetu erumpunt. Si non Deus, quae nostra culpa ruunt, sua miseratione instauret. Nam ut corpus ad tabem cito tenderet, cuius membra inter se pugnarent, & sibi mutuò alimenta subtraherent; ita Resp. diu stare incolumis non potest: in qua, pars altera eget: altera diffluit opibus. Sua sint unicuique membrorum. nec hoc grauetur, illud egeat succo. si corpus saluum, aut saluam Remp. volumus. Sua sint unicuique membrorum. quod optare facilius est, hoc rerum statu, quam sperare. Quid enim speramus salutem partium? ante compaginem, & totius salutem? Difficilis fortè curatio est. Non meo iudicio. Qui magistratum à Deo acceptum gerunt, in gratiam redeant. Populus Magistratui pareat. Hec facilis est totius & partium, quod necessaria salutis ratio. laconica consilia me non fugiunt: qui potentissimo Regi Sueciae Ioanni Tertio eram à secretis: & aulae non Academiae tantum praecepta gustavi impubes. Sed pleraque dictu speciosa sunt & principio stupenda: factu admodum laboriosa: exitu funesta, aut successu ridicula. Quid me abdo? nihil bene fit: quod non fit iuste. Quocirca desine mihi quaerere: quam id, quod in deliberationem cadit, factu gloriosum, quam successu vtile sit: & id modò vide, quam iustum. Nam inanem cupiditatem, iniustam potentiam, aut sordidum quaestum: maxima saepe incommoda, nec minor infamia, & atroces poenae subsequuntur. Si iusta tantum proportione opus est, ad sanandum publicae domesticaeque seditionis contagium; quid sedetis viri Principes? & non in mutuum amplexum confur-
gitis

Iac. Tipotij Oratio I.

gitis? quid vos à vestrismet commodis auocat & publica salute Populares? Magna Dei offensa est. Tremo gemens. At tanta placabilitas, vt quoties lubeat, toties liceat cum Deo in gratiam redire. Qui tam facilem habemus Deum, rerum humanarum, sine controuersia, dominum & Regē regū: nam vt abs vno sunt omnia, sic vnus est, que potenter condidit, sapienter omnia gubernare; conciliari nobis syndulos non patiemur nostros? amentes non amantes Dei. poscimus Deum & impetramus veniam delictorum: nec condonamus fratrum delicta Deo? Satis Christiani sanguinis fustum est. En Gallia albet ossibus: en Belgium fluit cruore: en Oceanus rubet. Mementote tandem conditionis vestrae: & in IESV Christo coniunctionis nostrae. Mortales sumus: quid immortales inimicitias alimus? Christiani sumus: quid cum socijs & non cum hostibus Christiani nominis, bellum gerimus? Hispanos odio plusquam hostili odistis. Fuerunt tamen commilitones vestri: & sunt, quibuscum Carolo Quinto Imperatore, & Philippo Rege, de hostibus saepe triumphastis. Dominos nostros non recipio: belli socios non recuso. Nam à re militari & nunc & olim benè audierunt. Est, quod dicitur in Hispanos & verè fortassis dicitur: homines enim sunt. Verum magna quæque imperia sunt, & semper fuerunt obnoxia inuidentiæ vt æquius ferre, viri fortes, contumeliam debeant, & nos mitius crimina intemperanter obiecta, interpretari. Nam si conuitium, vitij argumentum est: nulla est natio, quam non deturpet hominum lingua in alienos mores procax. Violentiores erant principio belli. quid in vitia transitis? & immoderate fertis blandientem vltra modum fortunam? Ego maledicta prætereo tacitus. Ego fortes Hispanos, Martios Belgas, constantes Germanos, pugnaces Italos, alacres Gallos, exercitos Britannos, ad mutuum amorem, beneuolentiam

Iac. Typotij Oratio I.

uolentiam bellicue societatem cohortor. Ego cupidis bellandi, arma non eripio: sed, quæ in se ipsi stringunt, vt, Christiani cum sint, in Christiani nominis hostem conuertant, in tempore laboro. Quid cunctamini ^{audientes?} ~~Audientes?~~ Si religionis causa; Turca est, qui sentit in religione: non aliud modò, quàm vos. sed in religione à vobis, toto cœlo distat ac dissentit. Sæpius definitis controuersijs, restituta Ecclesiæ integritas est. Quicumque Turcarum subeunt iugum, nunquam exuunt capistrum: aut vt amarior sit, gustata libertate, recidunt in seruitutem. Ioãnes Huniades fregit Turcas, aliquot prælijs. Vladislaus Hungariæ Rex & libertatem & dignitatem regni, impigrè tutatus est. Matthias Coruinus, tristi seruitute omnes voluit, multos liberauit. Idem animus Scanderbeij. Sed vnus vix ætatis libertas fuit. Turca subito amissa recuperauit. Par fortuna Caroli Quinti Imperatoris in Græcia: Philippi Regis Hispaniarum in Africa extitit. Obsistamus igitur hosti prius vnanimis: quàm claustra imperij peruerit: & auctis viribus nos maiori impetu obruat. Pænitere si quolibet, Turcico non licet bello. Pugnandum est, aut seruiendum. Quæ seruitutis forma non exponam: ne quid in iucunditatis mea habeat oratio. Quod autem in promptu est: quam detrectatis, in societatis iura cogeret, vt superior ratiocinatio euicit, conditio seruitutis. Quantò iam melior vniuscuiusque status? Principes omnes, si non Reges, principes sunt. Populus si non solutus lege, liber est sub legitimo Magistratu. Iam Principes dignitatem, populus libertatem sub vmbra alarum pugnacis Aquilæ: aut sub vmbella Regiæ alicuius Maiestatis tuetur. ne infractas aut contusas horum vires nimium velimus: per quos secundum Dei Opt. Max. patrocinium, stat: ne à fundamento, vniuersa Christianorum Resp. conuellatur. Sunt enim veluti tibicines labentiũ rerum.

Open

Iac. Typotij Oratio I.

Opem potiùs feramus Imperatori longè meliori quàm
potenti, quanquam potentissimo : nec Philippum Re-
gem à tutela Italiæ , aut verius Europæ auulsum , inutili
distineamus bello. Subsidio Hunnis venerunt quondam
Galli, & quanquam memorabili pugna cæsi sint, viuit
tamen virtus, & nunquam moritura superest Gallici no-
minis gloria. Exercitus autem Dux, impiger magis, quàm
tùm fortunatus erat filius Ducis Burgundiæ. Ita à qui-
bus originem maternam Austriaci repetunt, non pro
sua libidine, sed pro publica libertate Christianorum,
non ea modò tempestate dimicarunt. Venerunt auxi-
lio Hungaris Germani, Boemi & Itali sæpius. ac quan-
quam aliquot prælijs obruti verius quàm fusi, hætenus
tamen horum virtute, repressa Turcarum audacia est.
Nunc Possonium inexplebili hostium auaritiæ exposi-
tum est. Et quantulis, quæso, passibus abs incendio distat
Vienna Austriæ : Accurrite, accurrite Principes. subue-
nite, subuenite Populares labenti imperio. Domus si
quæ flammam conceperit ; ciuitas vniuersa, vnius fa-
milie suppetias fert : non modò quod ciuis damnum,
bonus ciuis, suum ducat : sed quod flamma auidè fera-
tur, veretur tecto suo vnusquisque. Nec iam Imperatoris
tantùm, at totius imperii, aut verius Christianorum om-
nium res agitur. Quod si ianuã illam perfregerint. vtinam
non perfringant, Germania patet : Italia aperitur irru-
ptioni Barbarorum. Videor videre Turcas furentes au-
dacia, Tridentinis Alpibus in Italiam descendere : vrbes
diruere : castella occupare : ciuitates dissoluere. & metuo,
vtinam vanus metus. ne quis in Italia, cum Turca con-
spirarit. Neminem mea oratio perstringit : qui Neapoli
suauissimè adoleui. Insubriæ Duces aliquot cum Tur-
cis coniurarunt. Quod antè accidit, non tam metuo,
ne nunc agatur : quàm Ducum Mediolanensium
post

Iac. Typotij Oratio I.

post mutuas lanienas, excidio, abs execrabili facinore, de terreo saniores. Non enim cum impietate foedus, solis Ducibus Insubriae noxium fuit: sed & Ezechiae generi funestum, Assyrijs thesaurum commonstrasse. Macchabaei quamdiu pugnarunt Deo duce, tamdiu superiores hostibus extiterunt. Contracta cum Romanis amicitia à virtute degenerarunt: & à Romanis non tantum subacti; verum etiam excisi sunt. Sed videre videor Turcas Italiae bellum, terra mariq; magnis viribus, numerosa classe, innumeralibus copijs inferre. Vtinam nulla videat temporis longinquitas: Incendere domos & quas? vastare agros, ecquos? Urbem expugnare, quam? Horresco cogitans. Vbi nata humanitas est: ibi regnabit feritas? Praepotens Deus rumpe feritatem antè, quam humanitatis sedem inuadat: leges antiquet: templa polluat: Musas exterminet: artes liberales denique redigat in seruitutem. De Italia sollicitus sum: quod appeti sedem Romani imperij à Turcis conijciam: & muliebrem horum metum, in acerrimo luctu rideam: qui veluti iam iam affuturum Turcam patient, nec arma parant. Non in Germania, Turcarum Imperatori sed in Italia animus est: vt ex hac, veluti ex arce belli, in reliquam Europam decurrat. An interea temporis, tuta foret Germania? Abs obsidione urbium fortassis. ab irruptione Tartarorum Germania non foret secura: ac ne Gallia quidem, succedentibus in Italia, ad Tyranni arbitrium belli euentis. Quod si classem Italiae vinceret, aut suam faceret; mari mediterraneo non contentus, in Oceanum, puppim dirigeret. Tam vicina flammæ Britannia est. quamuis toto orbe mare submouerit. Hollandos periculi & officij non admoneo: sunt enim non rei maritimæ tantum, sed & ciuilibus bellicæq; peritissimi. Christianis vbiq; omnibus hoc dictum & verè dictum sit: Non tam Imperatorem Rudolfum, & regem Philippum: quàm

Iac. Typotij Oratio I.

quàm vnumquemque nostrum, in maximo discrimine versari. Hoc cernit potentissimus & prudentissimus Rex Sigismundus & de summa rerum cum Senatoribus regni Poloniae, consultat. Hoc prospicit, vt perspicaci iudicio est patruus Regis, potentissimus Dux Carolus. quamquam nullum in terris regnum tutius Suecia sit, aduersus Turcarum & cuiusuis externi hostis impetum. Hoc potentissimus Daniae Rex Christiernus IIII. quanquam florens aetate animaduertit. Princeps imperij est, inquit. Quid ergo se cruciat Theodorus Moschorum Dux? & progressu Turcarum perturbatur? Nemo dignus est Christiano nomine qui Christiani nominis hostium victoria non doleat: qui Christianorum salutem, non ducat ad se pertinere. Moschum Poloni, propter id odij, quod inter vicinos semper gliscit, in belli communionem, non videntur admissuri. Sua ipsi virtute & viribus freti, imperio non vanam opem ferrent. si de concordia vestra Rex certior fieret. Nunc subdubitare cogitur: ne Turcarum arma nequidquam tentet: & vobis aut discordia abs Imperatore diuulsis: aut Imperatore a vobis deserto, coactoque ad necessariam magis, quam honestam pacem, ipse vniuersam belli molem in se derinet. Metuit Polonos Turca & in primis Polonorum Regem metuit, natione Gothum. quod nomen, cladis suae omen, & euertendae Tyrannidis principium non falso existimat, Sine prouidentia Dei, è Suecia Rex in Poloniam non est accersitus. Monarchia Tyrannidi semper opponitur. Gothi cum Polonis sub eiusdem imperium redacti sunt, non vt Moschum finibus submoueant modo: sed potius, vt Germaniae in tanta calamitate opem ferant: & à tyrannide Barbarorum, orbem terrarum vindicent. Veniat vobis in mentem auitae laudis Gothi: insistite maiorum vestigijs Heneti. Aut quemadmodum generosior equus ad palmam sua sponte incitatur; ita nec vobis ad

D Martium

Iac. Typotij Oratio I.

Martium decus, quò natura tenditis, opus est calcaribus, Germani potius incitādi sunt non tam ad bellum, cuius cupiditate flagrant, quam ad concordiam: Belgæ pacandi: Galli adiungendi: Angli recipiendi in societatem. Nam Itali, si non omnes, pleriq; tamen dentibus, si arma defint, seruitutem propulsabunt. Et quis Germanos domi sessaturos furente hoste, non præ foribus patriæ, sed in visceribus sæuiente crediderit? cum fata teri: culta flammis deformari: omnia vastari: imbellem sexum lædi: sanguinem fundi: sua bona diripi: vitam peti, audient, cernent, & cognoscent? Hoc nimis turpe ijs, vt non lethale: qui vbiq; gentium ac locorum bellum quærunt. Si tam facile pacari Belgæ, Britanni & Galli possent: quàm Germania armari; Turca receptui caneret, nec inuictas veteranorum, quos tot annorum bella varia atq; periculosa, terra marique exercuerunt, Legiones expectaret. Semper ceruicibus nostris imminet Rep. Christiana in partes diuisa. Nec tam suis viribus, quàm nostra discordia nititur. Quæ caussa mihi fuit & discordiæ principium inuestigandi, quærendiq; medicinam. Nam si medico pulchrum est in corpore, hoc obseruare; foedum est rem necessariam his, qui in Rep. versantur, silentio præterire. Cui sapere lubet, in tanta rei, quæ multis difficultatibus nos implicat, euidentia licet: & iuuat arma, quæ in nos mutuò, prò nefas gerimus, in immanē tyrannum Turcarum coniungere. Eius ô Christiani, vos Hungaria supplex rogat: quæ aliorum quòdam gentium victrix, & tot seculis Germaniæ propugnaculū, tyrannidi nunc seruit Barbarorum. Eius Græcia vos prudenter admonet. illa, illa Græcia, à qua literarum scientiam & humanitatis studia accepistis. Eius vos meminisse Aegyptus iubet: quæ libertatem Barbaris, quo ferè vos modo prodidit. Eius

vobis-

Iac. Typotij Oratio I.

vobiscum agit, quàm longè latèque patet totius Orientis imperium : quod à tanta dignitate, dum bellis ciuilibus ageretur, in tærrimam seruitutem, sublata omni disciplina redactum est. Arma, arma sumite Viri fortes: nec bellum exspectate: sed concordem Tyranno inferte: nec de felici euentu dubitate. Habemus Deum præclari consilij auctorem: Habemus comitem fortitudinis necessitatem: Habemus Duces, potentissimos Reges ac omnia ausuros Principes: habemus fortissimarum gentium lectissimos milites. Stipendium denique prompta omnium voluntate erogatur. Quæ verò ac quanta fors prædæ? Oriens Imperatoris nostri erit: opes Orientis nostræ. quæ quantæ? in pace tot annos. in bello, tot victorijs partæ? Nec inuictus est Turcarum Rex. Vinci posse Ioannes Austriacus docuit: qui societate Venetorum modò & Pont. Max. fretus Turcas nauali prælio vicit atque superauit. Quod si vniuersa Respublica Christiana, animos & arma coniungeret; meliori cederet, vt par est, Tyrannus illa fortuna indignissimus. Europæi Asiaticis & Afris fortitudine semper præstiterunt. Ganitzari & si quos ex Europa cogit, seruile hominum genus, cum nostris commilitonibus ne comparandi quidem sunt. Nec hercle prudentia nos, barbaries illa excedit. Nam seruis non ingenuis salutem credere: nec vllam habere generis rationem, ac ne virtutis quidem. si non belluini cuiusdam roboris, tyranni sit, non est prudentis. quid dicam Tartaros è solitudine sua, quibus claudere orbem habitatum oportuit excire? Veniunt Turcis subsidio. Certè & Angli Britannos quondam, sed quos in seruitutē redegerunt. Qui autem pecunia arces oppugnant, viribus diffidunt. Quod si virtuti fiderent, aurum non profunderent. Argenteis lanceis

Iac. Typotij Oratio I.

lanceis Macedo pugnauit: sed quorum diuturnius & maius imperium fuit, Romani vera virtute cum hoste congressi sunt, munera accipere, aut quod maioris animi fuit, repudiare oblata, nō dare soliti. ~~Terremur fortuna. Cur~~
ô miseri? Nā quod miseri sumus, nostra culpa est: quod diu fortunatus est Turca, eò min⁹ diu erit fortunat⁹. Quū viribus superiores, cōsilio nequaquā inferiores Turcis simus, & fortuna illi maxime timenda sit, cui maximè secunda; quid Turcicam temeritatem formidamus? & non, sublati dissentionum caussis, aduersus Christiano nomini infestissimum hostem, bellum mouemus? Christi, qui moderatur fortunam auxilio, vt caussæ necessitas postulat, implorato. Nimis à maioribus degeneratum est. Querebant hi hostem trans mare, & eiecerunt Palæstina. Nos domi exspectamus. ô desides & degeneres animos? Et iā iam aderit: si furentem successu rerum & omnia audentem, iam iam non represserimus. Vires & viros video. nō video concordiam, tranquillitatemque societatis Christianæ. Meliora obsecro. Optant multi saluam & concordem Remp. me ardentius nemo. Quare si positis mutuis odijs, bellum contra Turcarum immanitatem decernitis, hoc meo applausu tacitus mecum gaudebo: qui non potui non palam, calamitatem publicam lugere. & Christianorum omnium non modò fidem plorare, verum etiam opem, cum hostis solito ferocior vrgeret, in luce Germaniæ, circumfusa tota poenè Europa, implorare.

F I N I S.

IAC

IAC. TYPOTII

Oratio I I.

Ad Reges, Principes, Magistratus,
pro Christianis,

contra Turcas.

SERENISS, AC POTENTISSIMÆ
PRINCIPI AC REGINAE D. ELISABETHAE

Reginæ Angliæ, Galliæ & Hiberniæ, Dominæ
suz clementissimæ Iac. Typotius

S. P. D.

S V B Rege Hispaniarum, quid enim diffitear? in Belgio natus,
Regi Sueciæ & Polonia seruius, hactenus in Suecia. Quam ad Re-
ges & Principes liberarumque ciuitatum Magistratus orationē
habui: cum nihil haberem hinc, quod agerem; Sacra R. M. V. dedico. quæ non
modo Principes Marias & Reginas virtute superas: verum etiam cum po-
tentissimis orbis terræ Monarchis ausu plusquam virili contendis. Quam-
obrem sine offensa uti spero, Principum meorum, quæ omnium est, tua so-
lius dicetur oratio: nec te, reor, libertas dicendi offendet: quæ præ magni-
tudine animi, veritate rei delectaris. Quod si hac mea obseruantia, aut
verius obseruantia testimonio S. R. M. V. capi sensero: solidis lucubrationi-
bus, benevolentiam S. R. M. V. captabo. Deus Opt. Max. quam diutif-
simè S. R. M. V. seruet incolumem. Fraucoforti ad Moenum 1595. Chri-
sti, postridie Id. Aprilis.

D 3

Quanquam

Iac. Typotij Oratio II.

Vanquam non modo Christiani sitis, ad quos proxima, habita oratio: verum etiam Christianorum Reges ac Principes. liberiorisque, inter Christianos, populi Magistratus: ad vos tamen submotâ multitudine, quæ actioni commoda, incommoda consultationi est, hodierno die, si conatis, regum Rex Deus fauerit, verba sum, vtinam rei, quæ præ manibus est, pondera adæquent, attentè modò me & placidè, quæ vestra lenitas est, audiatis, maiori animo, quam ingenio facturus. Ad concordiam, quæ Rem & publicam & priuatam, non tantum seruat tectam & fartam; sed domesticas opes amplificat etiam, imperij limites, longè submotis hostibus extendit, cohortatus sum omnes, quotquot mitissimo Christi nomine, & sanctissima religione censentur. A concordia in immanem huius nominis & religionis hostem rapui vnumquemque Christianorum, quod vt nauis, si quando fluctibus iactatur, periculo, inter socios nauales nemo est, qui non perterretur; ita Christiani omnes, Turcarum successus & progressus expauescunt. falsum enim est hunc aut illum & non omnes Christianos à Christianæ pietatis hoste peti, singuli si non viribus, votis depellant seruitutem. Si is animorum habitus erat me tacente: paucos excipio, qui suæ & publicæ saluti aduersantur; incaluit fortassis applausu meo. Equus herclè, qui suapte natura ferocit, & frenum mandit; laude ducitur & cohortationis cæstro, vehementius incitatur. Quod si oratione mea factum est nihil, hoc saltem factum est, quod omnibus cupio esse notissimum, vt omnes intelligant: me factum velle, quod multò antè factū oportebat. Quidnam illud? Vt quod in se mutuo impiè hebetât, acuant in Turcas hostes nostros, ferrum. Eandem odam canis, dicet quadruplatorum

Iac. Typotij Oratio II.

platorum aliquis, quos semper aluit, nec sola aluit alitq̃ regia. Planè eandem ô Vappa: nec antè desinam canere naniam: quàm Resp. Christiana incipiet de Barbaris hostibus triumphare. Ad vos redeo Magnanimi viri: nec enim nomen granditati vestræ aptius inuenio. Non me fugit salutandi consuetudo, & titulorum operosior nomenclatura. Sed viros esse decet, qui viris imperant: & magno quidem animo præditos. Eueniunt indies quippe multa & varia: quæ animum nisi magnum frangant incommodis, aut malacia dissoluant. Viri magnanimi, quid actum aut tentatū veriùs cum populo, potestis mecum recordari: nec certè abs re exorsus sum. Nam quo salus nos nostra trahit, quò hostilis furor nos cogit, quo necessitas Christianos impellit: eò nostra vergit oratio, aut potius Christianorum omnium vota. Quis tam salutaria quam necessaria omnium vota suspendit? Non Deus, qui societatem suam incolumem vult. Quis omnium salutis aduersatur? Nemo, quia omnes bonum appetunt, quod euerfa Rep. nullum est. Cùm nec Deus, nec qui à Filio Dei, nomen sortiuntur homines, obsistant commodis omnium & salutis vniuscuiusque; Malus Genius aliquis deducit nos à Deo, & specie boni, animos demeritat, vana & stolidi cupiditate incitatos. Viri Principes: hoc enim nomine donat vos non tam potestas, quæ fortuita est: quàm virtus vestra, quæ sola vestra. Viri Principes: repetam cum honore vestro, idem nomen sæpius. Sit Plebs, quæ cœca vt plurimum, verum à falso non discernit. & vbi didicisset discrimen? non in lustris, non in sellulis. Sit plebs, quæ erret: non enim regit, sed regitur. Sed videte & diligenter videte, ne quorum nutu regitur, eorum culpa erret. Fuit tempus, quo Christiani positus mutuis, odijs, bellum aduersus Saracenos, vno & constanti animorum decreto confirmarent. non Bizantij aut in
vicinia

Iac. Typotij Oratio II.

vicinia proxima irruptioni Barbarorum : at Lugduni in Gallia. Quid Principes occidentalis imperij ex suis sedibus exciuit? Nam quis exciuerit, referunt annales. Non metus: incolume enim erat Bizantium. Non societas nostrorum, cum imperatore Oriētis: aduersabatur enim expeditioni Heroum. Sed Dei gloria, animauit Principes, verè Principes. Nec Principum modò ea Laus est. Veneti & Genuenses ad eandē palmam concurrerunt. Heu? heu? vt degeneratum à maioribus. Illi in Oriente hostē quærebant: Nos in occidente fugimus. Illi in Palæstina regnum, alibi alias dynastias condunt: Nos in Hungaria regnum euertimus. de Italia & Germania periclitamur. ne dicam, nimis enim verè dicam de reliquo orbe Christiano. Vnde hæc rerum mutatio? & Reipub. Christianæ discolor color? Belgæ sunt, qui semper fuerūt, pugnaces. iam etiam magis exerciti: quod Gallis, Germanis, Britannis, Italis quoq; euenit. Naturam quippe ars adinuat: exercitiū roborat: industria confirmat. Hispani non modò seruitute Saracenorum liberati sunt, verum etiam ductu Austriacorum in Occidentis spem erecti. Arma non minus dextrè tractamus, quàm maiores nostri. & vincimur à mancipijs Turcarum? quæ hæc ignominia est? aut potius quæ causa ignominia? constat enim grauem esse, acerbam atq; luctuosam. Non ignauia, vt apparet. certè nec inopia, infulis postea ex nouo orbe, in hunc nostrum, tot opibus. quæ non modò fatiare militem, sed & ditare queant. Vincimur tamen, prò dolor. prò pudor? At quare vincimur tanto cum bonorum dolore, pudore omnium? Discordia est, quæ opes nostras excutit: vires atterit, animos in Christo coniunctos, à se mutuo & Christo disiungit: nec patitur fortunas, dignitatem, vitam. & si quid vita carius est, parentes, vxorem, liberos, propinquos amicos quæque omnes caritates complexa est, patriam

contra

Iac. Typotij Oratio II.

contra tyrannidem Turcarum defendere. Sed contra discordiam & pro concordia dictum est, circumfusa populi corona. Ac quoniam Deus hanc nobis commēdat, tanquam commendatione indigeret, illam execratur; videamus si placet, paulò, quàm vulgò attentius: è grege enim vos legit Deus, & altiori dignitatis gradu collocavit, quibus concordiam Deus maximè voluit esse commendatam? Omnibus. Non dubitò, at multò magis his, quorum nutu ceteri in societate acquiescunt: quàm qui absq; Magistratu nunquam conuenirent. Vobis inquam ô Principes, quibus societatem credit; commendat speratam minus quàm optatam hac tempestate concordia. Vestrum est & nullius magis, quàm vestrum videre & diligenter quidem videre: ne quid detrimenti Respub. patiatur. Vestrum est: quoniam quæ publica res est, vestra res est. & quæ populo capitalis est, vobis non est salutaris discordia. An caput, reliquo corpore lacero saluum est? Non adepol sed membro aliquo leuiter offenso, grauissimè frequēter dolet: sanitas enim totius est non partium. Et est aliquis vestrum, qui voluptatem capiat ex dolore ciuium? aut dulcis vlli Principum vita esse potest in strage ciuium? Recēsere Principes aut verius Heroes possem, qui maluerūt vitam quàm ciues perdere. & mortui sunt, sed quorum nomen immortale, nulla seculorum delebit obliuio. Nullus est ciuis bonus, qui Principis aut Magistratus interitum expetat. Vota potius ciuitas Deo nuncupat, pro salute, dignitate & felicitate horū, qui Remp. iustè & prudenter gubernant. Verùm si quid vobis mali euenit: quid autem boni posset euenire in discordia? id vestra omne culpa euenit: qui discordiam perniciem vestram & nostram alitis. Dissidetis à ciuibus aut à socijs: nec enim hostes censeo Christianos, Christianorum. Si à ciuibus; veniat vobis in mentem iustæ, cum capite, com-

E

paratio.

Iac. Typotij Oratio II.

parationis. Si à socijs; recordamini mutui nominis & amoris Christiani. Si à ciuibus & à socijs Erinnyis aliqua simul vos diuellit; considerate diligentius etiam, quanto discrimini non modo res vestra, sed à vita expo-sita ac pænè destinata sit. Hostis foris est, hostis domi. & tu tutè dormis? Inter socios, aut si latius imperas inter ciues tui amantiore degis. Hostis inter penetralia tua sese insinuat. & vt vel ardens vindicta, vel pretium appetens te petit. errantisque impetum, alius corriget. O miseros Principes & eò miseriore: quod nolunt esse, qui possunt felices? Duces Burgundiæ, ciuium beneuolentia protexit olim. Fida societas Christianorum quondam, Christianum nomen hostibus formidabile reddebat. Quantò melior Principum priuatim tum, & publicè Christianorum omnium erat conditio? Inuadere alienas possessiones, sicarios sibi mutuò submittere, prædonum fuit olim, non Principum pro salute ciuium & iustitia dimicantium. Sed Galliæ Regum aliquis in colloquio Ducem Burgundiæ sustulerit: alius Burgundiam in victoria Heluetiorum occuparit. Furere inquam, licuerit, diremto, regnis sociorum, hoste. Non licet hoste præ foribus nostris obequitante: & iam iam, nisi maior vis represserit, perrupturo fores. Nam nisi manus coniunxeritis, quos fœdere & animis coalitos non posset obruere, aggredietur disiunctos, & in partes diuisos opprimet vniuersos. Quid tumultuamini Principes viri? Redite in gratiam cum ciuibus ac socijs. & quo, ex cardine excutitur Respublica Christiana, motus, dicto citius conticescet. Si maximè populi seditio alicubi inualuit? conspectu subuenientis fortè grauioris viri subsidet & dilabitur. Nec sperabimus concordiam populi, qua in societate Principes & Magistratus erunt concordēs? Hoc opus. at quantus labor? Si non Deus
ita

Iac. Typotij Oratio II.

ita disiunctos animis, nemo videtur coniuncturus. Sed Deum posse: velle enim scimus, satis est. Nec ratio, quæ nobis à Deo data est, debet esse ociosa. Quid igitur vobis propositum est? quid noctu agitis? quid interdium conamini? vt salui Rempublicam saluam præstetis. Noui animorum magnitudinem, & regiæ mentis decretum. Nec vos ea sapientia, qua potestate præditos latere potest, quod plebem fugit, veri & falsi interuallum. Cùm igitur animaduertitis salutem vestram cum publica esse coniunctam; nulli vestrum, sua magis curæ est, quàm salus Reipublicæ. imò hoc diligentius in salutem publicam incumbitis: quò maior est habenda ratio totius, quàm partium. Quantis Regina Angliæ insidijs obiecta est, dùm patriam ab hostibus tuetur ac defendit? Rex Galliæ periculum vitæ non multò post adiit, postquam ad regnum accessit. Regem Scotiæ, clandestina ciuium & hostium consilia infestant. In quanto turbine versatur Hispaniarum Rex? Nec extra teli iactum est, Moschorum Dux. Sigismundus Poloniæ & Sueciæ Rex, sua virtute fretus. certè & fortuna hæcenus, contemnit susurros. Homo tamen cùm sit & hominibus imperet, onus Etnæ grauius humeris vt vt validis sustinet. Atque hæc quidem omnium conditio est, qui cum imperio Rempublicam obtinent. ne stupescamus custodia esse & militum lacertis circumseptos. quanquam nulla custodia tutior sit beneuolentia ciuium: nullum præsidium firmitus virtute. Possem hoc exemplis ex historia petitis declarare. Sed opus alienis non est, qui domestica habemus. Non hostes at ciues in has necessitates Regem Hispaniarum adduxerunt. Sæuijt in Belgas Dux Albanus vir animo truci & barbaro: nec sine caussa in Belgio descitum est fide. Reliquorum neminẽ omnino,

E 2

Regum

Iac. Typotij Oratio II.

Regum vitā peti nolim. sed nec ipsi velle debent aliorum iniuria, non dico regnare at viuere. Deus non fert iniusticiam ab his, quibus ius in sacrosanctas manus traditū est, impunè proteri. Hominibus animus non deest, vindicandi, quoties occasio sese affert, iniuriam. Animaduertit in sicarium, à quo sauciatus est, Rex Gallia. Porfenna Scæuolę vitā reliquit, à quo vitę suę structas videbat insidias: & ne sæpius vitæ periculū adiret, cum P. Romano pacem æquis conditionibus pactus est. Non inuehor in sicarium, qui sceleris poenam luit. Non deploro Regis Gallia quamuis singulari vtrtute sit, fortunam, Saluum opto Galliarum Regem & cum Rege Gallo, omnes Reges, Principes, & Magistratus Reip. totius Christiana. Sed nunquam erunt nec esse possunt securi vitæ: quam diu seditionum fluctibus Resp. iactabitur. Hoc incautis difficulter persuaderi potest, antequam in difficultates inciderint. Vident tamen ruente domo, omnes, qui istic habent, obnoxios ruina. Maior est ingenij vestri vis: clarius mentis lumen: euidentior iudicij perspicacia. vt esse horum par est: qui non ab ociosis hominibus præcepta ciuilibus disciplinae acceperunt: at vsu rerum didicerunt, & periculo vitæ dignitatisq; à fortuna, modò blandiente, modò auertente vultum, officij longè melius, quam ab ijs, qui Reip. nullam partem attigerunt, officij admonentur. vt velle vos Rempub. vobiscum saluam dubitare non possim. Verū enimvero, si concepta me de virtute vestra non fallit opinio; ciuitates actutum & regna ex dissensionum salo reuehite in portum tranquillitatis. Principes estis. Hoc nomine, non hostes sed in Rep. Christiana collegæ estis. Sanguine inter vos fere, vos coniuncti estis. Hanc causam arctioris amicitia non decebat esse inimicitiarum. Christiani estis. & hostes estis. Christe Deus, hoccine in societatem tuam cadit, vt hostes sint, quos

Iac. Typotij Oratio II.

quos fratres esse voluisti? Cuius corporis tu caput es; huius membra feralibus inter se odijs, cum summa pernicie totius dimicabunt? Auerte auerte à societate, quam saluam vis, manifestam pestem & præsens exitium. Annuunt iustis precibus nostris Christus Christiani Principes. quid tergiuersamini? cur non festinatis in mutuam concordiam? Religio dirimit consensum. , Papæ? Religio Christi, quæ nil nisi mite suadet, vel Paganorum iudicio, dirimit Christianorum in Rep. consensum? Quo auctore? non Christo per Christum iuro Christiani. qui pacis auctor est non ciuilium armorum, vt populo antè copiosius declarauit. Qua Christi doctrina? Nulla. cum tota tendat ad mansuetudinem, concordiam, Ferendi Christus auctor est, non inferendi iniurias. nam ea gnoma: sit tibi, sicut Ethnicus & Publicanus; non sanguis prostat aduersæ factionis. Cauetur potius sine longiori quod inutilis sit, controuersia, & disceptatione inter priuatos, publicæ tranquillitati. Nec in gentes Christus fulmen contorsit: at Patrem cœlestem morte sua nobis placauit. & veluti surculum trunco oliuæ inseruit. Publicanorum etiam aliquem inter Apostolos legit, recepit in contubernium. Et aulæ Theologi salutarem sententiam, in perniciem ciuium conuertent? Aut nomen aut animum mutate. Non verba at mentem legislatoris hi notant qui consulti de iure respondent. Proniores etiam Principes sunt in humanitatem, quam in sauitiam. Vos obliti muneris & nominis, faces accendistis, quibus Europa flagrat. & vereor ne abeat in fauillas. Hinc enim natæ sunt, quæ nos exercent, imò perimunt, atrocia hæc inter Christianos Principes & populos diuortia, bellaq; plusquam ciuilia. Quasi verè armis inter ciues ac socios certatum non sit, ex sanguisugis dicet, subducto supercilio aliquis. Sit, ytinam non foret certatum. Sed si iniustè & cum ciuitatis in-

Iac. Typotij Oratio II.

tis interneccione inter ciues olim pugnatum est; quid nos aliorum exemplo non sapimus? Historici enim suorum cicatrices detegunt, vt posteriorum vulnera obducant. immò ne posteri faucientur: aut mutuis vulneribus occidant. Quin immò si maiores nostri pœnas iniustitiæ dederunt; quid impietatis crimen, quod grauiori piaculo expiandum est, non cuitamus? Pro aris & focis pugnatum est. Hoc fateor, illud nego. Quæ in manu nostra sunt, manu defendere tam æquum est: nostra enim sunt, quàm necessarium: multi enim sunt alieno viuere soliti quos vt fucum ab alucario, ita propellere à finibus, rationi & iuri consentaneum est. Quæ in manu nostra non sunt, hæc manibus tutari nec possumus, nec debemus. Prioris generis fortunæ sunt. Huius religio. quæ à Christo fata est, non solertia hominum inuenta. Pro aris Deorum, qui opis erant indigi, pugnarint non modò Barbari, sed Græci etiam & Romani. quanquam T. Liuius Atheniensium in superstitione furrorem non omnino probet: & Senatus Romæ, quietem Reipublicæ spectarit, non cultum Deorum. Christo sua religio curæ sit: & est iam inde à condito orbe. Antè hæc Mundi machina, quam nulla seculorum ætas luxat, quam cultus Dei immortalis finietur. Stoici viderunt censueruntq; hominis causâ fusam hanc Mundi Sphæram, ne dicam torno circa terræ centrum graphicè circumductam: Hominem verò Dei gratia, in terra velut in circo constitutum. non tam vt terram, quàm vt Deū colat. Rectè Stoici, quibus adstipulatur iam olim orbis terrarum, non tantum postquam in terram Filius Dei ad renouandum puriorem cultum Patris descendit. Nec hic inanis Mortalium consensus est: vt multis in rebus, alter alterius errore ducitur. Natura se natam clamat,
& in

Iac. Typotij Oratio II.

& in tanta caligine, vnum ostēdit, rerum omnium Principem ac Parentem. Quod in natura est, manet, nec ante naturā desinet. Tyrannis nulla, barbaries nulla, impietas nulla ~~et~~ animis hominū, Dei cultum & metum euellet. Sed pietati non tantū impietas opposita est, verum & superstitio. hoc nomine pietati magis noxia: quod speciem veri, vero obtendat: & non imprudentes etiam rapiat in deuia, ac semitam à vera pietate aberrantem. Ita semper, tecta perniciosior est, quamvis aperta. Trahebat olim ad se honorem Deo soli debitum Sathan, opinioni hominum varijs numinibus & nominibus obrepens. Vbi Veritas euicit non Vni modò deberi principatum, sed nec Deos esse: quos nec benè morata ferret Respublica, subijt veterator alijs cuniculis, & specie similitudineque vitiorum vtitur ad stabiliendam superstitionem, demoliendamque pietatem. Vera olim castis moribus congruebat religio. in vitia lapsis inuenta est quæ ad amissim coaptaretur. Partium duces inter se certant non tantum armis sed & argumentis. franguntur arma, superantur argumenta, multitudine vitiorum. Obluctemur hosti, vita integra. & vitæ integritatem sequetur religionis integritas. Nos ordinem inuertimus, & marcescentes vitijs, quem fugamus, Deum quærimus. Mutemus mores, & mutata in melius vita: religio in purius mutabitur. Quod possumus, nolumus: quod Diuini beneficij est, nobis vindicamus. Verum enimvero, si omnino decretum est, religionem humano consilio restituere: non armis profectò inchoata religio est. certè nec armis instaurabitur. De religione dissero, tanquam in æde sacra, non in aula versarer, ex qua olim exacta pietas est, censore Seneca & Palatino &
littera-

Iac. Typotij Oratio II.

litterato. Nil minus fortasse, quam religio Principes & Magistratus inter se committit. Præ se ferre magnam, raram, inauditamque pietatem quandam, vsu iam olim in aula receptum. Si benè id obseruauit Aristoteles in regia Macedonia. Factitantem id obseruat Numam Dionysius Halicarnasseus. Dionysius verò Syracusanus dum spoliat Deos, quid de Dijs senserit, etiamsi taceret, loquitur. Israelitarum Reges religionem mutant regni firmandi causa. & quidem religionem veram, à Deo acceptam stupendis que rerum euentis comprobata. ne valde succenseamus Christianis & Mahometanis, qui in vitia maiorum transeuntes, religionis ius ad regnandi iniuriam accommodarunt. Turpe quidem est, sed auitum & vsu receptum crimen. Ego huius criminis labe culam, optimis Regibus & sapientissimis populis non aspergo. Sed de religione disputamus & digladiamur, nullo Dei metu. & qui Deum colimus, quem non veremur? Quem honoratum volumus: hunc non volumus offensum. Vanum igitur hoc nostrum est & inane religionis studium. Quamobrem fateamur, quod necesse est, cupiditate nos à nobis distrahi: idem enim animorum habitus est. & libidine quadam ad dimicandum accedere. Fateri nos hoc ingenuè possumus, numerus inquam, nos. Reges, Principes & Magistratus nihil præter salutem cum suam, tum publicam videbatur concupiscere. Nec herclè quisquam mihi persuaserit, Reginam Angliæ ea prudentia atque humanitate Reginam, perditum velle, à quo seruata est, Hispaniarum Regem. Et hic benè secum extrema ætate actum putaret: si quas à Patre accepit mutuo à tot auis atq; atauis, septem & decem prouincias Belgarum, sed non tot erant olim, filio relinqueret: regnū enim alibi adhuc incolume est.

Fortassis

Iac. Typotij Oratio II.

Fortassis nec Bataui, si dictis esset fides, cum privilegio,
mite abnuerent imperium. tùm quod bellorum, vt re-
rum omnium quædam fatietas sit: tùm quod cum Hi-
spanis vtilius commercium sit, quàm bellum. Carolus
Borbõnius, Carolum Austriacum patria habuit cario-
rem. Inter Philippum Austriacum, quæ sanguinis est, non
potest esse animorum coniunctio? Alter alterius ditio-
nem appetit. quasi verò non satis laxè vterque imperaret.
Non cadit in tantos animos, mutua iniuria res augere.
Quod si non satis amplè imperatis, qui terra marique
longè & latè regnatis. en Constantinopolis, quæ Flandro-
rum fuit: en Cyprus, quæ Anglorum: en rudera regni Hie-
rosolomitani, quod Gallorum: en Oriens, qui vniuersus
Romanorum: en Hungaria, quæ nuper erat imperatoris.
Huc oculos, huc animos, huc arma conuertite. Nec vobis
Genuenses è memoria excidit, quibus terra marique, in-
iuria Turcarum & Tartarorum excidistis. Quid vobis Ve-
neti aut Peloponnesum aut Cyprum sub aspectum addu-
cam? nauigatis enim & magno cum dolore prouincias
vestras iam non vestras præternauigatis. Non dubitamus
Genuensibus animum esse ad audendum: Venetis nec
opes, nec vires desunt. est animus Reip. deuotus: nec ali-
ter possum de Optimatibus magno animo præditis iudi-
care. Rhagusij quam Turcis pendent, militi numerare
pecuniam mallent. Cæteri ferè Principes vestram sectam
sequuntur. Ciuitates liberæ aut foederatæ, vt à paucis dis-
sentiant, cum aliquo vestrùm sentiunt. Quamobrem si
vos in gratiam reditis; redibitis autem, si saluam vultis
rem vestram & publicam; satis virorum ac virium nobis
erit, ad tutandam, seruandamque Remp. Huic optatè
magis quam speratæ luci, si Deus, qui potest, seruarit me
incolumem, gratulabor vobis felicitatem & prosperita-
tem maiorum quidem. at cum gloria Dei, qui me adscri-
bendum,

Iac. Typotij Oratio II.

bendūm; vos ad agendum instigat, gratulabor. Nam & concordia, quid aliud sperem, quam Deo duce de tæterrimo hoste pulcherrimam victoriam? Trahit magnas quidem copias: sed Tartaros aut mancipia. Nauigat ingenti classe, sed remigio non admodum benè instructa. Onusta potius, quam armata, imbelli milite. Quod si Belgæ & Itali Italiam tutarentur: Germani & Galli in Hungariam tenderent: Angli & Bataui victrici classe Bizantium peterent. aut fortasse Sestus & Abydos victoriam horum retardarent, qui alia castella vi ceperunt, præfidijs tenent aut æquarunt solo; cum semiplenis lunulis Turca ex Europa in Asiam se reciperet. & nisi in extremam solitudinē retrò abiret, cum imperio vitam amitteret. Semper vno atq; altero prælio Oriens cessit victori. Cyro, Alexandro, Cæsari. Castellis iam prouincia munitior est. inquires. At plurima instituto quodā Turca demolitus est. & nihil est manu factum, quod manus validior aut fortunatior non minuat ac conuellat. Tormenta fundimus & vibramus sine comparatione gnauius. Quamobrem de felici rerū successu fortunatoque euentu dubitare non potestis; si, quod primum omnium dicebam facto opus, positis mutuis odijs in cōmunem & aspondon omnium hostem conspiraueritis. Non. n. horum societatem abnuent, reor, Hispani: quorum consilio & armis non tantum à progressu in Orientem retardātur; verum etiam in Occidente periclitantur. Quin potius auctores erunt Philippo Hispaniarum Regi, quibus id munus obtigit; vt pacē socijs & subditis (hostes non possum Christianos appellare) offerat, non expectet oblatam. Compertum mihi est Principes non leuiter à cepto resiliere: quod leuitas tanta Maiestate indigna sit. & neutrum orto semel bello priorem velle pacem petere: quod fracti animi aut virium id esse videatur. Cæsar tamen Pompeium pacem rogauit, nihil belli

aleam

Iac. Typotij Oratio II.

aleam pavitans. quod factum laudabile Carolus V. Imperator magna cum nominis gloria, nec inutili moderatione imitatus est. Idem Cæsar ab insectatione Pompei in Hispaniam iter flexit: & dum res suas agit, id est, exercitum opprimit sine duce. non veritus est eorum reprehensionem, qui hostem querebantur è manibus emissum. Facile Principes. qui hoc nomen plenum dignitatis tuentur, aliorum iudicia contemnunt: quamdiu ipsis, sui constat consilij ratio. Nec leuiter nec contemtim fit: quod fit bene. Iam prudentiæ est, hostem non contemnere: moderationis verò, fiducia virium nõ efferri: vtrumq; enim multos duces perdidit, & validos exercitus profligauit. Leuitatis magna vanitas est in priuato: quæ non in Principe viro? At leuiter ad agendum accedere, nec prius deliberare, quid opus facto, leuioris animi est. A cepto malè, cursum extemplo reflectere sapientis est. aut sapientis est perseuerare, quod nec ratio, nec lex sinit, in peccato. Constantia virtutis est. & pœnitentia virtutis. In scelere progressus, pertinacia est, non constantia. Quamobrem desinunt mihi probare Regibus constantiam in eo, quod nec factum nec ceptum oportuit: qui Regibus, Principibus aut Magistratui à consilijs sunt. & in eo potius se occupent; ne quid suscipiatur malè: si ceptum est inconsulto, vt consulto & maturè corrigatur. ne cuius nos iam pudet, serò nos & frustra pœniteat. Sed consiliarijs rationes consilij sui fortassis expeditæ sunt, & Rex Philippus, quæ lenitas Austriaca est, in pacem animo propendet: necessitate in Turcas omnia appetentes & inquietos hostes compellitur: Habetque nimis, præ dolor, multos, qui fortibus conatis apertè & clanculum aduersantur. Potentissimè Rex, si alios pacare nequis; placare ciuibus. Origine Belga es. quid Belga Belgis nimium ac nimis diu irasceris? Belgæ tibi omnes & omnia pacabunt.

Iac. Typotij Oratio II.

Nam aut cōciliabunt tibi, quibuseum foedere coniuncti sunt: aut qui tibi Belgarum coniunctione molesti sunt, hi absq; Belgis, nihil aduersus te audebūt. Non sero discordiarum noua semina: qui vos omnes ad concordiam inuitaui. Nolim Hispaniarum Regem, à persecutione Turcarū, inutili bello ciuiliq; dissidio impediri. Quod si vos expeditionis socios videro, gaudebo. Si Hispanorum contubernium detrectatis, ite subsidio Imperatori: ferte suppetas imperio. nec quarite, hostis vbi sit, quem in Hungaria bellum gerere, nemine prò dedecus repugnante, nuncijs & litteris accipimus. Si vos fama nō mouet; mouebit vos sedibus vestris, impetus Barbarorū. Violantur passim Virgines: trucidantur senes: vastantur agri: capiuntur arces & iam iam obsidione cinctam audietis, nisi obuiā iueritis, Viennam. Nolo male ominari Reip. Sed hoc planè creditote: nihil euenturum Imperatori: quod vobis futurum non sit lethale atq; perniciosum in presens. ne quis salutis securus suæ, posteros nihil existimet ad se pertinere. Corripite, corripite arma potētissimi Reges, Principes ac Magistratus. nec aliunde subsidia expectatote. Vos vos, si nō honestas & quod armis petitur decus; necessitas ad ferendam & quidem absq; mora ferendam Imperatori opem, non modo vniuersos, sed & singulos compellit. Quid cūctamini? In actu Battorus est Transyluania Princeps. & tantulis suis copijs Turcas post victoriam audet laceffere. Proferam vobis ex annalium memoria claros viros? Nullos habeo maioribus vestris clariores. Hos hos sequimini. & non committite, vt fortunarum videamini hæredes, non virtutis. Nam vt de nominis existimatione taceam: quod opinio hominum polluit; deserta ac prodita, quam labem non patietur sibi vnquam inuri magnitudo animorum, actum, actum esset de fortunis. Virtute regnum paritur: Virtute retinetur.

Iac.

IAC. TYPOTII

Oratio III.

Ad Rodolfum II. Imperatorem.

Siue Vaticinium de Victoria.

SERENISS. AC POTENTISS.

PRINCIPI AC DOMINO D. RO-

dolfo II. Imperatori Romanorum,

Iac. Typotius

Salutem & Victoriā.

Tertia haec oratio est, quam mihi exprimit pietas erga te mea: quam tibi, cuius est, non tam dedico, quam relinquo. Non interpello sacras occupationes tuas. Quod si aliud agenti recitabitur tibi, ego quid posim, nescio, tu intelliges me velle tua causa: quod ingenio hoc meo non possum assequi. Hoc velle, tibi dedico: vteris, si voles. Si nolis, rogo te etiam atque etiam, ne magnum velle parui facias. Deus Opt. Max. Sacram Imperatoriam M. Vestram incolumem praestet & opimis spolijs inquieti Turcarum Tyranni oneret. Francofurti ad Moenum, Anno Christi 1595. X. K. May.

S M. V. I.

Obedientissimus.

Iac. Typotius.

F 3

Quod

Iac. Typotij Oratio III.

Qvod faustum felix, fortunatumq; sit vniuersæ
Reip. Christianæ; id omne ego Imperatoriæ
Maieſtati tuæ, ex animo precor: & à Deo, qui
Remp. inſtituit: paternoque imperio, regium
ſubrogauit, in hoc horrendo rerum discrimine atque
perturbatione opto. Bonus es Potentiſſime Imperator,
non adulator tibi: lucet in moderatione imperij, mode-
ratio animi tui. Vt fortunatus ſis, Deo, qui virtutem exer-
ceri non atteri patitur vota nuncupo. Optimus quiſque
& ſapientiſſimus Chriſtianorum, virtutem tuam expetit
mecum fortunatam. Non quod à fortuna tua, totius
Reipublicæ Chriſtianæ fortuna dependeat: veriùs quod
tua lenitas non hiſce ſpacijs claudenda, ſed terræ, quam
longè latèque patet, limitibus finiunda ſit. Et quod cum
fortuna tua, fortunæ omnium ferantur, publicè & priua-
tim; homines etiam non boni, ſi ſibi ipſi boni ſint, nec
omnino delirent, ſaluum te & incolumem (vt non flo-
rentem velint) volunt. Maſte virtute, & iſta Chriſtiano-
rum omnium beneuolentia fac, quod facis: & ita ſortem
aduerſam fer, vt properè exſpectes ſecundam. Natura
fortis hæc eſt, & olim ſemper fuit: vt non citius ventos
Acolus, quam ipſa faciem mutet. Nunc blanda eſt, nunc
tetrica. & cum maximè blanda eſt, tum maximè cauenda
eſt. Eius autem noſtra intereſt: ne proſpero rerum flatu
animus langueat: aut, vt in tempeſtate, in rerum turbine
deſperet. Sedatè vidimus te, delicias fortis hætenus de-
coquere. Quod ſi fortuna viderit te, minis ſuis, non
terreri; cedit virtuti tuæ: & tu non modo de Turca-
rum Tyranno, ſed & de fortunæ impotentis rerum
humanarum dominæ iniuſticia & Tyrannide non ſerò
triumphabis. Qui vincere ſolet, animus eſt magnus at-
que inuictus: non manus, non lacerti, non robur, non
corpus.

Iac. Typotij Oratio III.

corpus. si hoc vinceremur, rerum potirentur belluæ non homines ratione superantes barbarorum vim & belluarum audaciã. Animus tuus Austriacus, quo non est generosior. Animus tuus, tuus est, quo nihil maius nihil angustius nihil dignius imperio. Non ambio gratiam tuam si- nuosis artibus: operam meam tibi, & vnicuique Christianorum, amore & reuerentia Christi non ingrati- tam esse ve- lim: velim esse, vt ingenuè fatear, acceptam. Verum eni- mvero, si prudentia non nudum nomen est: at lumen virtutum, & rationis fax; cur quod futurum est, animo non anticipem? quid quod video, te celem? quare non erigam in bonam veramque spem hos; qui ad vota tan- tum non arma etiam confugiunt? Nihil Reipublicæ capitalius est, quam de Republica desperare. Nihil ani- mo præuidere, plebeculæ sit: non est eorum, qui in Republica versantur. Vota pro salute & felicitate tua, Deo, vt par est, nuncupavi: & laudo horum institutum, qui passim per Germaniam stans horis, cum tuam, tum publicam salutem commendent Deo. DEVS enim est, in cuius manu plena clementiæ, fortuna est, & tuis & Christianorum rebus, nimium hoc tempore infesta. Sed eorum stultam impietatem notabam: qui in ocio cum degant; negotijs suis DEVM impli- cant. secundæ causæ non sunt ociosæ: quæ ratione, quæ suo pte genio nunquam potest quiescere, præditi, alium dormiunt? DEVM inuocant. piè. at impiè & impru- denter, quæ ratio dictat, necessitas cogit, DEVS iubet, in tanto periculo, in vtramque aurem securè dormi- entes, prætermittunt. DEO igitur statum Reipubli- cæ & tuum, qui cum publico statu coniunctus, in fidem atque tutelam non malè tradimus: si modo non feriamur nos. tametsi nimis præ dolor multi sint: qui vti- nam in ocio viuerent: vtinam negotia non turbarent, faceffunt

Iac. Typotij Oratio III.

faceffunt enim negotium, rem gerentibus: & fororium tuum, ne tibi auxilio veniat, ciuili foocialique bello distrahunt. Quid igitur tibi victoriam pollicear, quæres, de potentiffimo hoſte? cum Principes Chriſtiani ferè omnes, aut armis aut animis inter ſe diffideant: hæc, cuius refert in primis, te ſaluum eſſe, videatur tibi Rex Hiſpaniarum, opem laturus. Si quando nihil eſt nobis in Re aut publica, aut priuata vel præſidij vel conſilij: quod sæpè nobis in hac vita miſera & caduca ſolet euenire; tùm demum labentibus rebus ſubſidio Deus venit: & quæ in ruderibus iacebant perdita ac deplorata, in priſtinam dignitatem, & florentiorem quãdoque auguſtiorẽq; rerum ſtatum erigit, ſubuehit, inſtaurat. Hoc autem accidit quod ratio debilis ſit: conatis noſtris multa obſiſtant: actionem denique honeſtiorẽ multa intrinſecus & extrinſecus impediunt. Vnus Deus eſt, qui errare non poteſt: qui res noſtra incuria, prauitate lapſas aut maiore vi maleuolentiaue aduerſantium virtuti euerſas poteſt & ſolet reſtituere. Hæc de Deo vera non plauſibilis modò ſententia, eò me adduxit: vt diuinẽ certò, tibi ceſſuros, quæ iam multi trepidant, Turcarum agmina. Nec me mea fallit opinio. Cauſa vincimus: quidni vinceremus tandem fortuna? Non enim cæca eſt nec impotens, vt i loquebar, vulgi morem ſecutus, fortuna, at ſucceſſus & euenta à Deo dependent, cuius obſcuram voluntatem, Heroes non habebant, quo nomine denotarent, nos appellamus fortunam. Si Deus arbiter harum rerum eſt: quæ aliter atque aliter ſe habere conſueuerunt: Maximus enim eſt Paganorum etiam cenſura; quid non ſperem clementiſſime Imperator? quod tibi tua bonitas à Deo, qui Optimus dicitur & eſt Platonis iudicio, manifeſtè promittit? Virtus ſe ipſa contenta eſt. & idcirco priuatim, raro diu eſt felix: ne qui in virtutem incumbunt, eos vulgo homines, cupedijs non

Iac. Typotij Oratio III.

dijs non rei pulchritudine duci iudicarent. Virtus publice vt plurimum, honorata est. Iusticia in primis, quæ Respub. continet: & in ordinem discrepantia hominum ingenia coegit: nec dissolui patitur dissentientium inter se, affabre subsultantem suis modulis compaginem. Et quis submouerit Reipub. clauo virum: qui in perpetuo motu rerum ac personarum sibi ipse constat? qui suum cuiq; prudenter tribuit? Non Deus, qui iusticiæ causa Reges creat: fundat Respub. Non homines, quos iusti copula in societatis iura constringit. Securus igitur imperij tui es tu, placidissime Imperator, beneficio virtutis tuæ: voluntate Dei & amore hominum de te candidè differentium. imò & certus victoriæ de Turcis. Causa vincimus, qui veritatis studium, contra Mahometis deliria, piè defendimus. Quod si pietas armis defendi non vult, robore suo natio freta; defendet eam Deus. & vt Deo gloria, ita tibi paritur triumphus. Iusticiæ trutinam pensitemus. Iustius sine disputatione, est sua defendere: quam aliena inuadere. Et non recipiemus iustè Hungariam? quàm iniustè Turca inuadit? Recuperabis, recuperabis Deo duce & iudice Hungariam Auguste: & cuius sementem facis, mansuetudinis tuæ, fructum leges. Nec tu iam pænam luis: qua enim tua culpa res turbata sunt, velim mihi dicerent, qui virtuti tuæ debitum, tibi imperium inuident. Sed Hunni, non hoc tantum seculo, pænas dant, direpti olim sæuè & auarè, terrarum orbis. Eadem fors Romanorum, Macedonum, Persarum, Lydorum, Medorum, Assyriorum fuit. & erit Turcarum, iniustè cum illis, ad imperij culmen enitentium. Debellare scilicet Deus solet iniustam armatamq; potestatem. Expiato in Hungaria piaculo maiorum subsidet Turcarum rabies. & sua mole corruet: aut tua virtute accidetur. Bello, quod in te suscepit, Amurathes Turcarum

G

Impera-

Iac. Typotij Oratio III.

Imperator, causſæ poteſt nihil, præter cupiditatem præ-
tendere. Hæc autem iniuſta eſt. vt vt iuſtè Hunni luunt
ſcelera maiorem. & propterea cum ſibi, cum tyrannidi
ſuæ peſtem accelerat: Deique, qui propter iniuſticiam,
regnum de gente ad gentem transfert, offènſam manife-
ſtè incurrit. Fecerunt id alij, populi & Monarchæ. Fa-
teor. & addo, propterea omnes iuſto Dei iudicio tandem
corruiffe. Nam quorum veſtigijs inſiſtit, in eorundem
clades & pœnam impinget. & iam lucem, qua nulla cla-
rior, terrarum orbi illuxit, animo, gaudens, video: qua
Tyrannus ſanguinis iniuſtè hauſti pœnas ſubijt: qua
Tyrannidem à fundamento demolietur Deus. Orien-
tem vaſtarunt, Occidentem vaſtant Turcæ. Miſeri, qui
in victores inhumanos cadunt. Non omnino miſeri, qui
pro Republica cadunt, quamuis mortem violentam op-
petant. Quid miſeros dico, quorum miſeria finitur mor-
te? cur non potius beatos, quorum miſeriam excipit fe-
licitas ſempiterna? Felices qui vitam in Chriſto viuunt
verè vitam & immortalẽ. Quantò miſeriores noſtris,
quos miſeros paulò ante cenſebam: miſeret enim me
ſortis, illi ipſi victores? qui breuis vitæ uſura, æternam
amittunt? nec vident imperium, quod iniuſtum eſt, diu-
turnum eſſe non poſſe. Animaduenterunt hoc Græci &
Romani. Qua de cauſa Deos conſulunt, res repetunt:
ius gentium colunt, iureque ſæciali ius nullum iuſtius
ſtatuunt. Nec Turcæ olim ignorarunt iuſticiæ vim: & ac-
cuſatos iniuſticiæ maiores noſtros, ſtrenuè vicerunt. Cùm
igitur Turcas iuris hoc tempore ceperit obliuio: hæc ipſa
ſpem mihi de victoria confirmat Auguſte. Nam vt no-
ſtros ſuperarunt in cauſa iuſtiori: heteralcea tibi & qui
tua auſpicia ſequuntur, victoriam nõ ego, ſed Deus idem
violati iuris vindex promittit. Animaduẽſione for-
taſſis

Iac. Typotij Oratio III.

tassis dignum est, perspicax hoc meum de euentu belli, oraculum. Nam fuit tempus, quo alia mortalibus caussa: alia Dei immortalis probaretur. Et nos amor nostri, quia lumine orbatuſ est, potest dementare. Homo sum, humana fragilitatis mihi met ipse conscius. Cæterum nec me amor mei hic fallit: nec à veritate abducit respectus tui. Quod æquum & bonum est, pondero. Hoc autem multò magis Deo probatur seuerissimo iusticiæ assertori: quam hominum generi, qui quiduis magis quàm iusta & salubria appetunt. Nihil igitur auribus tuis do, aut mihi ipse indulgeo: qui assero iusticiæ non tuam fore & herclè tuam, quod iustè prudenterque imperium obtines, victoriam. Thucydides vir non admodum superstitiosus, Spartanos refert, tum, post varias clades, animum collegisse: cùm Athenienses à fortuna sublatis, plus iusto vellent: omniaque sibi, vt insolens animus est, cuius venti sunt secundi, imprudenter sibi pollicerentur. Xerxi non tam Græcos, quam Deos restitisse narrat Herodotus: quod vnus nollent longius extendi libidinem. Quid nos facere oportet puriori doctrina, quam naturæ est, præclarè institutos? Ad Deum duris in rebus confugere: & certè expectare contra atrocem & iniustum hostem, auxilium. Hæc qui dico & sentio: non dico quiescendum esse, at pugnandum: non sentio concipienda tantum vota, at quatienda arma simul. Et quanquam tibi non succurrent forsitan qui præ ceteris deberent, succurrent, qui in Germania & Italia sapiunt. Nulli parcat, qui sibi, in orbe terrarum, soli imperium deberi iactat. Hoc Veneti intelligunt & opes suas cum classe concupisci intelligunt. ac propterea sunt si non foedere, animo tecum coniuncti. Nec dubito, quin, vt in bello multa præter opinionem

Iac. Typotij Oratio III.

cueniunt, si non publica Senatus voluntas, casus tibi aliquis Venetos obstringet. Præfectus classis Venetæ olim cum Turcis bellum accendit, faces & arma Italiæ illaturis. Disploserat, qui mos salutandi militaris est, inani boatu tormentum. Cum dux Turcarum tacitus annueret: Venetus, vt generoso erat animo, non vano tonitru fulminat, & rupto foedere hostem ferit. Si vnus audacia, pacem non ita iniquam, vt turpem abruptit; quid fore speras, vniuerso Senatu metuente seruitutem? Quod si Venetos senilis prouidentia remorabitur aliquamdiu. ne ad bellum accingantur, nisi extrema aliqua necessitas periculoso bello, inhonestam pacem dirimat; Pont. Max. nec te, nec Rempub. negliget. Quid de Principibus Italiæ dicam, qui tuo beneficio, regnant in illa florentissima regione? Memores sunt aut beneficij tui, aut periculi sui. Subuenient igitur tibi: quod te incolumi, incolumes & salui sint. Tam salubris est imperij vmbra, in feruore bellorum ciuiliū atq; externorum. In ruina Imperatorum P. Romani quondam, libertas nata est, & libertatis auidæ ciuitates non nisi restituta dignitate imperio occidentis, dominos acceperunt. Quot etiamnum immunes sunt? præsertim in Germania? Nec aliud Germaniæ Principibus in mentem venire potest: sunt enim sagaci ingenio, & manifestè vident, te nisi valido Germaniam non fore firmam: sed vt ægro capite languent membra, ita possessiones suas, si quid, quod omen Deus, qui potest auertat, Turcarum immanitas in te posset, patere vndiq; irruptioni Barbarorum. Si qui vnquam, Græci libertatis auidi fuisse perhibentur. Principes tamen Darium Scythis prodere noluerunt: quod Persarum Regis dominatus ruere non poterat, quin secum in ruinam traheret minores dynastias. Quid ago? Principes Germaniæ litterati sunt plerique. Mauritius Landgravius Hessiæ,

Iac. Typotij Oratio III.

Hessia, Eobanum Hessum scribendi venustate superauit. Legunt igitur ipsi annales & cum te ac praesentem statum diligant; leuant me plurimum narratione exemplorum. Sed nec liberae ciuitates libertatis suae & priuilegiorum securae sunt: nisi tu certus sis status tui. Ita salus omnium cum dignitate tua arcte reuincta est. Calidum & frigidum in eodem subiecto familiarius conuenirent, si natura ferret: quam in eodem statu libertas & tyrannis. tantum abest ut ciuitates seruae sperare possint eiectis a Turca dominis libertatem. Quamobrem non modo Principes, sed & ciuitates aut volent, aut cogentur tibi, sine quo praesentem statum retinere non possunt, subsidio venire. Non enim reor ullos ita dementes esse aut vecordes: ut malint Turcis seruitutem seruire, quam Magistratibus suis sub lege, quae iuris norma est, parere: aut societate Turcarum speret meliorem rerum suarum statum. Turca Principem nullum fert. qui Principem, qui non fert virum nobilem? Iam satius est Magistratui, quicumque tandem is sit, sit modo Christianus; quam Turcarum Imperatori infestissimo Christianis seruire. Nam Magistratus noster aut mutatur, aut succrescit. ut semper spes sit tolerabilioris. In Turcia seruitus perpetua est. Tyrannus succrescit, non mutatur Tyrannis. Sed populus fortasse, quod sub Tyranno aequa sit omnium conditio, Tyrannidem Turcarum non aspernatur. Deus bone? Christianorum liberi, si qui praese se animum ferunt, auulsi a parentibus, quid dico a parentibus? a Deo, imbuuntur disciplina & religione Turcica. Bona subditorum non sunt subditorum; serui enim sunt. sed heri. & iniquam conditionem hanc, si superis placet aequam appellant. Nec est aequa omnium conditio. Nam & Magistratus spoliant prouincias: & Constantinopolim Ianihari diripuerunt impunè. Hac refero ne quem ex plebe

Iac. Typotij Oratio III.

fallat spes Arithmeticae proportionis. quae nulla istic est, nec esse potest: vbi Tyrannus arbitrato suo imperat, nulla litterarum scientia institutus. qua Arithmetica à Geometrica discriminet & vtramq; Musicè temperet. Concordia est, aiunt, in illo quocunq; societatis hominum statu. Fuit, inquam ego, nam & non ita nuper istic nata est de superstitione Mahometis dissensio: & Prætoriani ab Imperatore suo ceperunt dissentire. Quamobrem non modò nostrorum vel expressa necessitate concordia pro te pugnabit Imperator; sed & contra Tyrannū suum discordes Turcæ. Quod si bello externo comprimatur seditio; non potest non vitiositate sua computrescere tærrima tyrannis. Parricida regnat, horresco referens: cui enim parcat, qui sanguinem suum effundit? & qui omnibus vnus non lege sed libidine imperat, aut puero, quem in delitijs habet, flagitiosissimè seruit: aut vt minus turpiter gratiosissimæ pellicum se dat abutendum. Iuste Deus, hoc portentum non Princeps in Europa & Asia regnat: in Africam imperium extendit. nec contentus tua patientia, in tanta licentia peccandi, nobis minatur seruitutem. Cum famulo tuo Rodolfo Imperatore bellum gerit (& nos miseros) feliciter inchoauit. Peccauimus nos. Miserere nostri clementissime Deus, reprime truculentam audaciam. Nostra res imò tua agitur. Tui sumus, nec sine precio tui sumus mitissime Domine Deus Iesu Christe. vt maximè velis nos perditos, quos saluos vis; non vis Imperatorem quam, non meruit, poenam dependere. Iudicia tua, Domine, abyssus multa. non me ingero in lucem illam inaccessam: in diuini iudicij sacrarium non subuolo. Verum me, quæso simplex, patere humana ratione mortalē de mortalibus ratiocinari. Turcarum, quos pateris magnam orbis partem imperio obtinere, alij parentes, alij liberos trucidarunt.

Iac. Typotij Oratio. III.

darūt. Qui nunc Turcis imperabat, à nullo magis, quàm à filio sibi metuebat. Nec vbi regnant; nati sunt, aut ad regnum accersiti. Sed vi retinent & condiderunt tyrannidem. Tantum illis licuit propter peccata nostra: Arrius enim Mahometi viam strauit. Non resipiscimus & propterea Mahometanorum impetus inualefcit. Tu memento miserationum tuarum, obliuiscere impietatis nostræ: illæ enim præponderant. & ignosce prostratis ad clementiæ tuæ genua mancipijs tuis. Serua nobis libertatem: Austriacis imperium. Nos vt vt peccemus, te colimus & nomen tuum inuocamus: hi vices tuas clementer gerunt, nec parricidijs regna firmant aut iniustis armis occuparunt. Hæc summa petitionis meæ est: si qua nos re amplius indigere vides, suppleat petitionem meam, & egestatem nostram munificentia tua. Nam quo splendidius erit bonitatis tuæ testimonium erga nos, ab omnibus desertos; eò maior erit, ad quam omnia nostra vota tendunt, nominis tui diuini gloria. Ita Deo te nobiscum Imperator iudicauit commendandum. Nec imploro diuinum auxilium: quod de humano desperem: sed quia Dei arbitrio omnes & omnia reguntur. Quamobrem & Gallorum tibi insignem globum promitto: Christianissimus est Rex Galliarum. & finet Christianos Turcis prodi in seruitutem? Non id nomen finet aut magnitudo animi regalis. Nec aberit à pio iustoq; bello Regina Angliæ. & cum viris imò Principibus viris & potentissimis Regibus de virtute contendet: renouabitq; auorum memoriam qui Cyprum occuparūt, & in Oriente res maximas terra mariq; gesserūt. Bellum cum Philippo Hispaniarū Rege, odio Hispanorū ita hætenus gessit, vt cepti non pœniteat. Quantò gloriosius cum Philippo arma & vires coniungeret amore Christianorum? De popularib⁹ meis Belgis, quos odia mutua crudeliter exercita,
tot

Iac. Typotij Oratio III.

tot annos, satiare potuerunt, quid tibi pelliceor non habet: annus enim est 25. ex quo absum à patria. Verum si licet præterita futuris connētere, & ex illis hæc conijcere: qui LX. rostratis nauibus Carolum V. Imperatorem secuti sunt Tumetum: qui bellis eiusdem Imperatoris omnibus non tantum interfuerunt, sed & præfuerunt; à consortio omnium soli non aberunt. Alius est rerum status. Doleo, ille erat concors & propterea felix: hic discors, & idcirco infelix atq; calamitosus. Idem animus Belgarum. & ardente patria iam tum bello, magna manu volones auxilio fuerūt Ioanni Austriaco contra Turcas. Haftenus de beneuolentia & societate Christianorum: vt te in sententia, quam de victoria cōcepisti, quod mihi propositum est, confirmarem. Sapiens es Rodolfe Imperator. vsus rerum ad solertiā ingenij accessit. Quod si mihi res esset cum Principe indocto, nec admodum sagaci; iuberem Deum, qui non fallit, in societatem belli vocare: proximam spem in virtute sua non aliena collocare. Exigua manu multi Principum, ingentes hostium copias profligarunt. Nec pauciores fusi fugatiq; sunt, quod sua manu non contenti, subsidio alios aduocarint. Carolus cognomento Audax, Belgarum copijs & opibus, Gallis, Leodijs atq; Lotharingis superior extitit. Heluetijs à Campobasso proditus est. Nationem mea oratio perfidiæ nullā incescit: nec te à societate deterreo. Nam Maximilianus I. Imperator societate Principum, Venetos repressit: & auxilio fretus in ditionis auitæ oppida redijt victor. Recens Ioannis Austriaci memoria est, & gloriosior de Turcis victoria. Auspicijs Philippi Regis vicit, sed & societate Pont. Max. atq; Venetorum. Multum igitur refert, quibuscum foedus & societatem contrahas. Sed tute tibi crede: nec bellum differ expectatione sociorum, quod hostis infert. Copijs, opibus, viribus

Iac. Typotij Oratio III.

bus excedit te hostis tuus. Tu hostem virtute superas: quæ copijs vberior, opibus ditior, viribus hostis tui longè robustior est. Et morę tibi auctores sunt? non sunt audendi? Fortunam hostis trepidant. Victoriãne? an fortunam? Hæc in Dei manu est: illa scelere non manu hostis parta. Ego fortunam hostis contemno. Contemserunt & maiores tui: quorum alius Viennam, alius libertatem perdidit. Horum quoties tibi in memoriam venit, toties granditas animi tui, in spem victoriæ non ambiguam excitatur: nec fieri potest, quin ex hac difficultate, Dei præsidio elabaris. Recepit Viennam ille: hic libertatem cum imperio recepit. Tu retinebis imperium, quod tibi Deus dedit: & idem Deus tibi reddet Hungariam. Non est quod terreat felicitate hostis: est quod caueas tibi à tuorum perfidia, ne consilia tua eliminent: ne limen imperij, arces tuas hostibus prodant. Clementia laudatur, sed & seueritate opus est: atque vt præmia sunt virtuti, ita poena sit delictorum. quæ regnandi disciplina si qua tempestate, est bellica, omnino necessaria. Nec videtur mihi hoc bello, ignauia peccatum sed perfidia. quæ in posterum etiam erit maior, nisi maior sit disciplina castrensis. Cetera in Theodosio Minori laudabis. Nimiam illam lenitatẽ ne tu quidem Imperator, qui lenissimus es, Reip. vtilem censebis. Soluta enim disciplina militari pax pernicioso exemplo ab hostibus redempta est: nec aurum receptũ vt à Camillo: certè nec dignitas imperij, vt tum vrbs recepta. Vugues tibi non ostendo, sed retinendi imperij & victoriæ obtinendæ rationes explico, tibi non ignotas: noui te, ingenio valere & pollere audacia. vt me Reip. Christianæ studiosissimum, & S. Imperatoriæ Maiestatis tuæ obseruantissimum ostendam: vel potius vt Deo, quod mihi à negotijs ocium est, referam acceptum. Magno cum dolore animi audio non fortunam: Deus enim quam alit &

H

amat,

Iac. Typotij Oratio III.

amat virtuti non aduersatur; sed tuorum auaritiam tibi castella eripere. & vereor, vt idem virus, plurium animis contagium afflarit. Pari cum alacritate animi accipio, te publicam rem non tuam curare: & ita imperij formam mutare; vt qui præmijs nequeunt in fidẽ atque officio contineri; reorum supplicijs, à furore & scelere terreantur. Principis est, à quo læsus sit, condonare offensam. Hoc laudi fuit Caio Iulio Cæsari, qui primus populi Romani libertatem in imperium vnus commutauit. Condonare Reipublicæ offensam ei, qui Rempublicam prodidit, non est Principis. Populi enim est publica res, non Principis T. Manlius Torquatus filium securi percussit etiam victorem. Tantam seueritatem, belli difficultas extorquebat Patri. Scipio Africanus Maior non imperiosus exercitum sublatis paucis expiauit in Hispania. Et in Hispania Carolus Quintus Imperator in seditionis principes animaduertit. Hæc iusta seueritas non minorem gloriam clarissimis ducibus & sapientissimo Imperatori peperit, quàm in priuato crimine, his ipsis & alijs clementia. In te animi omnium intenti sunt, in te oculi omnium coniecti. Si quid accidit fortuiti, cuius est, fortunæ dicitur. Si quid voluntarij dicis aut facis Imperator, tuum est. negare non potes. Quod itaque admiratione dignum est, maiori pæne diligentia domi, quàm foris opus est. & certè frustra sunt arma foris, vt ait ille, si non sit consilium domi. An ergo desiderem consilium domi tuæ, quæris. Non ego hercle, qui non dubito viros prudentes atque litteratos tibi à consilijs esse: nam ex illo lectissimorum hominum consensu legatus venit superiori hyeme in Sueciam, ad potentissimum Regem Dominum meum clementissimum. Reditum in Poloniam optabat gratulatus in Sueciam aduentum Regi: vt haberes quorum consilia rei gerendæ
communica-

Iac. Typotij Oratio III.

communicares. Redijt tuo rogatu maturius Rex. & te aut re iuuabit, quia potens est: aut consilio, quia prudens. Non sum Regi à consiliis: nec sum Regem in Poloniam secutus. Hoc tamen de Rege, tibi affirmo: quo tibi poterit modo subueniet: nec inanibus promissis actiones tuas suspendet. Noui Regem insigni virtute præditum, nullis vitijs inquinatum. Tartari ipso nec præsentate nec volente per Poloniam in Turcarum castra venerunt. qui re cognita vehementer excanduit, paratus, ut tum dicebat, redeuntibus iter intercludere. Est quidē periculosum, viam hosti præripere: quam ponte, ficuti opus est, & quidem aureo sternendam contendunt multi, non imperiti rei militaris. Mithrydates certè itinere gazas strato ab insectatione sui, hostes retardauit, mitius quam Medæa. & insigni strategemate è faucibus auari militis sese explicauit. Galli noluerunt Annibalem reprimere: ne belli molem in se ipsi inclinarent. Tanta tamen indignandis socordia quorundam animi regii generositas emicuit: ut nullum videretur aut regni aut vitæ discrimen exhorrescere. De iis quæ postea euenerunt quid affirmem? qui nihil præter auditum habeo? Nam ego non multo post in Germaniam veni. & quamquam iniquè mecum Herbi poli sit actum, ego humanitatis memor, non magnæ cladis meæ atque iniuriarum, pro Germania, immò pro vniuersa Republica Christiana ad Christianos primum: deinde ad Magistratus Christianorum, contra Turcas orationem habui. In scena versor: ne ut cophon Prosopon, vetuit pietatis studium & pristinae conditionis recordatio. Te si negligerem aut præteriissem dicendo: actum agerem. Nam tu non tantum imperii Romani dignitatem obtines; verum etiam inter omnes Christiani nominis Principes & Reges dignitate excellis. Quamobrem quod primum

H 2 omnium

Iac. Typotij Oratio III.

omnium mihi erat in optatis, Deus te Potentissime Imperator florentem seruet, & fuis cæsisque, quotquot iustissimis conatis tuis aduersantur, imperium tuum longè latèque proferat: & faciat, qui nunc tibi insultant, dominum & victorem Barbarorum. Salutem tibi promittit DEVS, adhære clauo Reip. & offert victoriam, ducem modò crea, qui ferre possit & accipere diuinitus oblatam.

Iac.

Iac. Typotius Christiano lectori

S. P. D.

Cum aliud Oratori, quam Historico propositum sit, vcreor ne cui minus vera, quae verissima declamo, esse videantur. Christiani sumus. A Christianis Turcae non tantum religione differunt plurimum. Nos colimus, auersantur illi studia humanitatis. Tyrannidem nos execramur, illi amplectuntur. Iuuentus tamen inter Christianos Folieta est, qui Turcas laudaret. Boufyrus ingenium Isocratis, Moria sapientiam Erasmi placide exercet. Dispar ratio est. Indolis specimen illud est, hac animorum corruptela. Quamobrem consideret mihi vnusquisq; vestrum non quid dixerim de Turcarum imperio, sed qui imperet Turcis Imperator. Imperat autē Tyrannicē. Qui herile imperiū volūt, quod dixi, fatentur, quotquot Tyranno parent esse mancipia. Inter hos Bodinus est. Ego Tyrannidis Tyrannum conuincō in lib. de Monarchia. Nam Domini aut heri sint: qui nullam libertatis speciem populo relinquunt. Tyranni est nullum scelus, regnandi causa, formidare. Qui pecus regunt, vt sit regunt: non iugulant vt regant. Eodem modo qui in Remp. ius herile vsurpant; vt seruent vnumquemq; non hunc aut illum perdant, pro libito, vsurpant. Quis pater familiās liberos, parentes, propinquos, seruos petulantur necat, & retinet nomen patris aut heri? Multū tribuo, vt par est, Bodino. Sed Tyrannum non possum non appellare Selimum I, qui patrem trucidauit. Baiazerhem I, qui filios interfecit. Nam fratres ē medio tollere nō vsu tantum, sed et lege, ab ijs, quos Dominos volunt, non Tyrannos, receptum est. Amurathes 3. certē, quocum nobis multum diuque res fuit: regnare enim cepit Anno Christi 1575. principio tyrannidis, lege à maioribus accepta, in quam ne fera quidem iurarint, quinque fratres necauit. Cui vitam debebat, generici vitam ademit. Huic monstro cessisset Resp. si non discordia laboraret, Christiana? Ab hac bellua, Christianorum duces, munera accepissent, si essent Christiani? Cum hac fera Homines, non dico, Christiani colluderent? in Christiani, imo humani nominis perniciem fœdus ferirent? si humanitatis iura, vindicta, cupiditas non antiquaret. Mortalis est qui imperat. Cedo: mortuus enim est Amurathes 3. Anno Christi 1595. Ian. 18. pleuritide Anno atatis 48. An ergo hoc mortuo in meliorem formam Resp. vt alibi accidit, mutata est? Bona verba. Mahometes 3. Patri successit in tyrannidem, & quidem, ne videatur degenerasse à maioribus, non ante, quam 19. fratres per scelus iugulatos cum patre sepeliret. Matri pepercit, quod necem patris celasset dum accerseretur ē Cappadocia si relegare, parcere est. Cuius beneficio in imperij sede sedet: eam vbi Con-

Iac. Typotij litteræ.

Constantinopolim venit, Constantinopoli submouit. Mutatur igitur in Turcia Tyrannus, non Tyrannis. Et hic Tyrannus non Viennam modo sed & Romam sibi, barbarico fastu despondet. Sic enim imperium capessens ita ait: quasi eodem tempore Itolorum vires frangere & superare fortitudinem Germanorum posset. Nec ad societatem mutam inuocat Christianos? non concitabo in Turcas & Christiani nominis ac humani generis perduelles? Promitto victoriam Imperatori non blandior. Vnus Transylvania, quæ quantula Dacia portio? Regulus Sigismundus Battorus, tam diu, tam fortunatè omnia circumquaque populatur Adrianopoli faces intulit, Bizantio pænè arma. Nobis nomen Turcicum incutit terrorem? Triumphabit de Turcis Imperator Rudolphus II. si imperij Principes & ciuitates opem tulerint Imperatori. Epyri & Hungaria Reges singuli de imperij summa pugnare coegerunt quondam Turcas. Non de imperio sed vita periclitarentur Turca: si Christiani dextras contra immanem Turcarum Tyrannum coniungerent. Turcarum Mystæ de quibus vt loquar, vaticinium meum facit, euersionem imperij Mahometani, regnante Mahomete canunt. Tertius eius nominis est de quo verba facio. Mahometes II. Bizantium expugnauit. Vtinam hic amittat. Philippus sanè Alexandri pater Macedoniam auxit finibus: Philippus Persei pater minuit. Augustus imperium firmavit: Augustulus dissoluit. Et Gallis fatale Caroli nomen est. Periodi spacia non percurro. Quod solutum disciplina est, stabile imperium non est. Non queror iam Tyrannidis vitium, quæ est libido pro iustitia: sed audio & gaudeo puram putamque illam tyrannidem non gubernari more maiorum. Hoc enim me in sententia mea confirmat & Imperatori victoriam mecum pollicetur. Vale.

Iac. Typotius lectori Salutem.

Dira Amurathem III. Mahometi III. imprecatum referebat mihi hesterno die vir non omnino malus, malè omnino sentiens: si Viennam Austria non occuparet. Ego animadvertens hominem quiduis malle, quam Christianos vincere, nos inquam benè Deus sperare iubet. & plus nobis presidij est in spe non fallaci: quam Turcarum Tyranno in vltima Patris voluntate. Non enim quod factum voluit Dijs Manibus deuotus Barbarus, sed quod Deus, fiet. Poteram querere, quid votis aut diris filium absentem & inuisum obstrinxisset? satis enim constat
hung

Iac. Typotij litteræ.

hunc ipsum patris vitæ necem intentasse. Mauult Turcica soboles præri-
pere, quam expectare tyrannidem. Sed misertus hominis amentia, in tan-
ta animi caligine, sustuli veluti faces, spem & metum Dei. Actum egi, ita
facilius fortasse sit corpus, quam animum curare. Contra enim ille nitens,
vt præfracta est de mens impudentia. Vicere tamen inquit, hæcenus Chri-
stianos Turcæ. quam verè ex superiori narratione manifestum est. Sed
vicerint, vel discordia vel prodicione nostrorum armati magis, quam vir-
tute sua; eo propinquiores sunt victis. Fortuna scilicet impotens rerum hu-
manarum domina, rerum harum vices mutat subinde: & victoriam nunc
huc nunc illuc transfert. Quod si cui persuaderi posset, omitto enim nun-
cium meum, ab eo, qui condidit, orbem terrarum gubernari; tempus erit,
quo Christus rem suam id est Christianam in integrum restituet. Eris
fortasse, cuius fidem nõ fecero rei euidentis. At nemo est, qui Siracidi nega-
rit, regna de gente transferri ad gentem propter iniustitiam. Nam vt
tanta sit cuiuspiam temeritas, qui axioma ausit infringere; rei veritatem
sana hominum & consentiens opinio confirmat. Lege annales, percurrere res
hæc & maiorum ætate gestas. Quamquam prælio superetur, bello iustitia
tandem existit superior. Si igitur quod cogitare nefas est, Christus Chri-
stianos desereret; iusti tutelam suscipiet, Patris norma & idem defensor
Dominus noster Deus. Vincere autem nos causa; pietas nostra clamat, nec
Turcæ diffiteri volunt, qui omnia licere sibi putant: nec possunt, qui indu-
cias quod per Xenophontem spartanis non licet, vt pleraq; iusta & diuina
violarunt. Quamobrem desinant mihi viriles animi, rumusculis commo-
veri: & Deo curæ esse sciant Remp. Christianam. Cum hæc scriberem, ru-
mor increbuit de nece Mahometis III. si verus, antequam regnaret, parrici-
dij luit pœnas. Natus mihi ex eo videtur, quæ etiam causa mortis fertur:
quod à quo omnes vitæ metuunt, hunc viuere nemo expetat. Verum enim-
vero, eiusmodi fabella, non multo ante mortem Amurathis non vano exi-
tu concitata est. Nec Deus natura parens superstitem diu feret, qui re-
gnandi causa, naturæ iura infregit. An ergo quidquam de armorum studio,
nobis remittendum? Non, quibus in sua virtute præsidium est, & cum Ma-
homethe aut successore pugnandum. Vasanum est in sociorum robore, aut
debilitate hostium & fortuna, victoria & salutis spem collocare. Vale in
Christo Christiane.

Soli Deo Gloria.

In littera G. pagina 8. lin. 2. pro habet lege habeo.

In Typographia

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Soll Das Glor

In der Druckerei

Be 231

8

Di.

ULB Halle 3
002 690 756

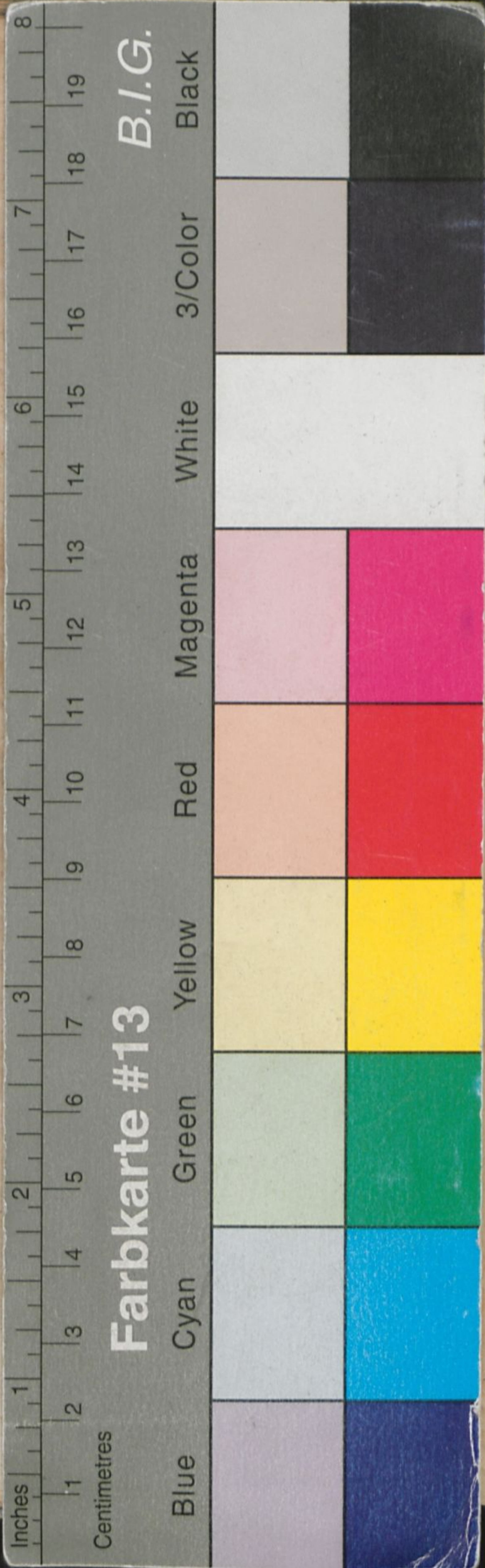

56.

V077

B.I.G.

Farbkarte #13

Iac. Typotij Orationes III.

I. AD CHRISTIANOS.
2. AD REGES ET PRINCIPES CHRISTIANOS. III. AD IMP. RODOLFVM II.

Vt Christiani à se mutuo in Turcarum Tyrannum arma conuertant; opus quippe est concordia: deinde societate. Quæ si à Christianis impetrari posset; Imp. Rudolfo certa spes foret victoria.

Bl

3978

Litteræ binæ.

1. *De Mahometis III. morte & inauguratione Mahometis III. nec non de victoria Sigismundi Transylvania Principis. Vbi Turcas vinci posse ostendimus.*

2. *Contra Rumusculos, & benè sperandum de Victoria.*

OPVS DED.

Fortunatissimo & fortissimo Duci D. Mauritio Comiti Nassouix.

FRANCOFVRTI

Ex Officina Typographica, Iohannis Kollitz, impensis Pauli Brachfeldts. 1595.

2.

